

Til
Familiestyrelsen

Dokumenttype
Afsluttende rapport

Dato
November 2009

RAPPORT

EVALUERING AF TVÆRFAG- LIGE SAMVÆRSMØDER I HØJKONFLIKTSAGER

INDHOLD

1.	Indledning	5
1.1	Kort om evalueringsdesignet	5
1.2	Læsevejledning	6
2.	Konklusion	7
2.1	Metodens effekter	7
2.2	Hvad virker i metoden?	8
2.3	Afledte virkninger af de tværfaglige samværs møder	8
3.	Om forsøgsprojektet	11
3.1	Historikken forud for forsøgsprojektet	11
3.1.1	Forældreansvarslovens samspil med forsøgsordningen	12
3.2	Hvad er et tværfagligt møde?	12
3.3	Målgruppen for forsøget	13
3.4	Formålet med forsøgsordningen	13
3.5	Forandringsteorien for forsøget	14
3.5.1	De langsigtede effekter	15
3.5.2	De umiddelbare resultater	16
3.5.3	Elementer/aktiviteter i et tværfagligt møde	16
4.	Hvem har deltaget i forsøgsprojektet?	19
5.	Virkningen af forsøgsprojektet	25
5.1	Indgåelse af aftaler eller midlertidige prøveordninger	25
5.2	Viden om regler og forståelse for afgørelsen	28
5.3	Følelse af at blive hørt og opleve succes som forældre	29
5.4	Viden om og forståelse af barnet	30
5.5	Et mere kvalificeret afgørelsesgrundlag	31
5.6	Forældrenes samarbejde og kommunikation	32
5.7	Afledte virkninger af de tværfaglige møder	36
6.	Metodens betydning for realiseringen af målsætningerne	39
6.1	Brugen af tværfagligheden	39
6.2	Brugen af mødets fokus på barnet	41
6.3	Brugen af mødets struktur	41
6.4	Betydningen af mødets forberedelse	42

BILAG

Bilag 1

Evalueringsens metodiske grundlag

Bilag 2

Acrimony scale

Bilag 3

Øvrige resultater fra dataindsamlingen

1. INDLEDNING

Familiestyrelsen iværksatte 1. januar 2007 en forsøgsordning med tværfaglige samværsmøder i højkonfliktsager. Forsøgsordningen blev iværksat med midler fra satspuljen. Forsøgsordningen er en udrulning af en model, som tidligere har været anvendt i Ribe, hvor mødet mellem jurist og forældre suppleres med inddragelse af børnesagkyndig ekspertise. Mødeformen er i fagkredse kendt som Ribe-modellen.

Rambøll Management Consulting er blevet bedt om at foretage en evaluering af implementeringen og effekten af de tværfaglige samværsmøder i højkonfliktsager i de fem statsforvaltninger. Evalueringen er igangsat i august 2008, og den endelige evalueringsrapport foreligger nu.

Formålet med de tværfaglige samværsmøder i højkonfliktsager er at give børneperspektivet en central plads og at synliggøre barnets behov. Målet med mødet er, at der skabes faste rammer for barnet, at forældrenes konfliktniveau reduceres, og at barnets trivsel dermed kan øges. Mødets form betyder, at barnet i mindre udstrækning end tidligere involveres direkte i sagen og dermed risikerer at komme i klemme mellem forældrenes konflikt. De tværfaglige samværsmøder skal bidrage til at styrke forældreansvaret, det vil sige støtte forældre med et højt konfliktniveau til at tage ansvar for deres børn. Mødeformen skal hjælpe forældrene med at finde en løsning til barnets bedste samt styrke grundlaget for statsforvaltningernes afgørelser i sager, hvor forældrene ikke når frem til en aftale.

1.1 Kort om evalueringsdesignet

Rambøll Management Consulting har tilrettelagt et evalueringsdesign, som belyser følgende perspektiver:

- Hvorvidt forsøget med tværfaglige samværsmøder i højkonfliktsager i statsforvaltningerne bidrager til forventede resultater og effekter i forhold til forældrene og barnet?
- Hvorvidt de tværfaglige samværsmøder i højkonfliktsager er virkningsfyldte sammenlignet med andre tilbud i statsforvaltningen?
- Hvilken betydning den anvendte metode har for resultaterne og effekterne?

Evalueringen kombinerer en effektevaluering, baseret på tidsserieanalyser, og en virkningsevaluering, hvor hypoteser om sammenhænge mellem implementering, metode og effekt systematisk afprøves.

Effektevalueringen afdækker, i hvilken grad de ønskede effekter er realiseret. I forbindelse med effektevalueringen er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre med en sag med et højt konfliktniveau, der er indkaldt til et tværfagligt møde i en af de fem statsforvaltninger. Forældrene har besvaret et spørgeskema før det tværfaglige møde samt et spørgeskema to måneder efter. Derudover har det tværfaglige team også besvaret et spørgeskema, hvor de vurderer effekten af mødet.

Virkningsevalueringen har fokus på at tilvejebringe dokumentation om, hvordan de tværfaglige møder i højkonfliktsager virker. Første led i virkningsevalueringen har været at opstille hypoteser om virkningen af de tværfaglige møder i højkonfliktsager. Hypoteserne er opstillet på baggrund af et litteraturstudie og interview med referencegruppen og er blevet kvalificeret i eksplorative interviews med følgegruppemedlemmer i hver af de fem statsforvaltninger. I hvert interview deltog en jurist og en børnesagkyndig. Efterfølgende er hypoteserne blevet testet gennem to fokusgruppinterviews med jurister og børnesagkyndige fra statsforvaltninger i region Hovedstaden, Sjælland, Syddanmark og Midtjylland, der arbejder med tværfaglige møder for målgruppen. Hypoteserne er også blevet testet gennem 17 individuelle kvalitative interviews med forældre, der har deltaget i tværfaglige samværsmøder i højkonfliktsager.

Som supplement til disse data har Rambøll Management Consulting inddraget den aktivitetsstatistik, som statsforvaltningerne rapporterer til Indenrigs- og Socialministeriet. Aktivitetsstatistikken giver mulighed for at analysere både udviklingen i anvendelsen af de forskellige mødeformer

og udviklingen i resultaterne (forligsprocenterne og klagerne) for hver aktivitet. I samarbejde med Familiestyrelsen er det besluttet at inddrage data fra 2005, 2007 og 2008.

Samlet bygger evalueringen på følgende datagrundlag:

- Analyse af aktivitetstal fra Indenrigs- og Socialministeriet om statsforvaltningernes aktiviteter
- Interview med projektets referencegruppe. Der er gennemført et interview i hver statsforvaltning, hvor der deltog en børnesagkyndig og en jurist
- To fokusgruppeinterviews med deltagelse af en børnesagkyndig og en jurist fra fire ud af de fem statsforvaltninger
- Forandringsteoriworkshop med projektets referencegruppe
- 17 interviews med forældre, der har deltaget i et tværfagligt møde i statsforvaltningen i enten region Hovedstaden eller Syddanmark.
- 3 spørgeskemaundersøgelser blandt hhv.
 - forældre (før): 584 besvarelser
 - forældre (efter): 158 besvarelser
 - jurister og børnesagkyndige: 366 besvarelser

Som en del af evalueringen er der udarbejdet en midtvejsrapport, der blev offentliggjort i april 2009. Heri indgik analyser af aktivitetstal fra Indenrigs- og Socialministeriet, samt analyser af forsøgsprojektet resultater baseret på interviewmateriale fra interview med medarbejdere og forældre. Desuden belyste midtvejsrapporten de tværfaglige samværs møders afsmittende effekt i forhold til øvrige tilbud i statsforvaltningen.

I Bilag 1 uddybes evalueringens metode og datagrundlag.

1.2 Læsevejledning

Kapitel 1 indeholder en introduktion til undersøgelsens baggrund, formål og datagrundlag.

Kapitel 2 indeholder en sammenfatning af undersøgelsens resultater og konklusioner.

Kapitel 3 indeholder en beskrivelse af baggrunden for forsøgsprojektet.

Kapitel 4 indeholder en kort beskrivelse, af deltagerne i forsøgsprojektet.

Kapitel 5 indeholder en analyse af forsøgsprojektets resultater og virkninger.

Kapitel 6 indeholder en analyse af metodens betydning for realiseringen af målsætningerne.

I *bilagsmaterialet* er der redegjort for de metoder, der er anvendt i forbindelse med gennemførelsen af evalueringen.

2. KONKLUSION

Evalueringen peger overordnet set på, at målsætningerne bag pilotprojektet er indfriet, og at metoden har medvirket til at tilvejebringe forlig i højkonfliktsager. Evalueringen peger på, at det er lykkedes at visitere den rigtige målgruppe, som har vedvarende højkonfliktsager om samvær. Dog peger evalueringen ligeledes på, at metoden ikke reducerer det afledte konfliktniveau mellem forældrene, men at metoden bidrager til at skabe mere klarhed om rammerne for samværet, og dermed muligheden for at forebygge konflikter.

2.1 Metodens effekter

Det kan konkluderes, at der med de tværfaglige samværs møder er etableret en mødeform, som giver positive resultater i vedvarende højkonfliktsager. Evaluering peger bl.a. på.

- At der opnås enighed i 68 % af sagerne, hvilket betyder, at de opstillede målsætninger om forlig i 2/3 af sagerne er opnået
- At 85 % af medarbejdernes vurderer, at der ikke har været behov for efterfølgende børnesamtale. Det indikerer, at metoden medvirker til at belyse barnets perspektiv uden at barnet involveres direkte i sagen.
- At forligsprocenten i tværfaglige samværs møder er højere end for møder med sagsbehandlere alene, hvor der opnås enighed i ca. 48 % af sagerne.
- At statsforvaltningen får færre klagesager, når der træffes afgørelse på baggrund af et tværfagligt møde i højkonfliktsager end på baggrund af møde med sagsbehandler alene. I 2007 og 2008 var andelen af klagesager ved førstegangsfastsættelser således hhv. 5 % og 4 % for møder med sagsbehandler, mens de tilsvarende tal for tværfaglige samværs møder var 1 % og 3 %.
- At hovedparten af de deltagende forældre ikke har oplevet en væsentlig reduktion i deres indbyrdes konfliktniveau. Der er dog en mindre gruppe på 18 % af forældrene der angiver, at de er blevet bedre til at samarbejde om barnet efter afholdelsen af det tværfaglige møde. Af forældreinterviewene fremgår det, at forældre oplever det som en lettelse, at der er truffet beslutning om samvær, og at de kan holde sig til referatet fra det tværfaglige møde, hvis der opstår nye konflikter mellem dem om samvær.

Disse resultater skal sammenholdes med, at evalueringen viser, at det er lykkedes at visitere den intenderede målgruppe for forsøgsprojektet. Langt hovedparten af de deltagende forældre har ifølge det tværfaglige team et konfliktfyldt samarbejde, og 73 % til 75 % af de adspurgte jurister og børnesagkyndige angiver, at parterne slet ikke eller kun i mindre grad har gode kommunikations- og samarbejds mønstre eller gensidig tillid.

Dertil kommer, at sagerne har været kendetegnet ved en række yderligere belastningsfaktorer. De hyppigst forekommende forhold er psykiske, sociale eller misbrugsproblemer i familien (37 %), eller at det ville have været nødvendigt at gennemføre en børnesamtale for at afklare afgørelsesgrundlaget (31 %), og at dette i højkonfliktsager udgør en belastning for barnet. Evalueringen viser ligeledes, at en stor del af deltagerne står uden for arbejdsmarkedet, og det således kun er 61 % af deltagerne, der svarer, at de har fast arbejde eller er under uddannelse.

Evalueringen viser at forældrene er meget positive overfor tværfagligheden i mødet, og at både en jurist og en børnesagkyndig deltager. 93 % af forældrene angiver således, at det er godt eller vældigt godt, at begge fagpersoner er tilstede ved mødet. I de gennemførte interviews giver forældrene endvidere udtryk for, at de på mødet kom rundt om alle relevante aspekter af samværet, og at der på mødet blev skabt et ordentligt grundlag for, at juristen kunne træffe en afgørelse. Samtidig viser forældreinterviewene, at de tværfaglige samværs møder ligeledes skaber bedre

grundlag for, at forældrene kan indgå en god aftale, i kraft af at forældrene føler sig bedre informeret både juridisk og børnefagligt.

Evalueringen peger på, at de tværfaglige samværmøder i højkonfliktsager lever op til formålet om at styrke forældreansvaret, forstået på den måde, at møderne er med til at støtte forældre med et højt konfliktniveau til at tage ansvar for deres børn.

Medarbejdere i statsforvaltningerne oplever generelt, at den tværfaglige mødeform er en stor succes i forhold til målgruppen. Medarbejderne mener, at det er en klar styrke ved de tværfaglige samværmøder i højkonfliktsager, at sagerne bliver bedre belyst end ved andre mødeformer. Det skyldes, at sagerne belyses fra både et juridisk og børnefagligt perspektiv. Dermed nås der hele vejen rundt om familieforholdet, og det betyder, at der opnås bedre løsninger. Dette ses også af, at langt størstedelen af jurister og børnesagkyndige i spørgeskemaundersøgelsen angiver, at det ikke har været nødvendigt at inddrage barnet i sagen. Kun 15 % svarer således, at barnet er blevet inddraget.

Samlet set kan det konkluderes, at mødeformen hjælper forældrene med at finde en løsning til barnets bedste, samt at den styrker grundlaget for statsforvaltningernes afgørelser i sager, hvor forældrene ikke når frem til en aftale.

2.2 Hvad virker i metoden?

Evalueringen peger på, at det i særlig grad er tværfagligheden i metoden, som bidrager til, at man opnår de ønskede resultater og virkninger. Medarbejderne oplever, at det tværfaglige samarbejde sikrer, at børneperspektivet ikke forsvinder i forældrenes konflikt. Det skyldes, at samarbejdet er ligeværdigt og gensidigt – faglighederne komplementerer hinanden på en måde, så der opnås bedre resultater. Hvor de børnesagkyndige fastholder et fokus på barnet, sikrer juristerne rammerne for drøftelserne og forbedrer afgørelsesgrundlaget.

Mødets fokus på barnet har den næststørste betydning for, at der skabes resultater og effekter. Datamaterialet viser, at de tværfaglige samværmøder er en god metode til at sikre børneperspektivet i komplekse højkonfliktsager om samvær. Medarbejderne vurderer, at sagsbehandlingen af de mest komplekse sager højnes, når en børnesagkyndig inddrages i sagsbehandlingen sammen med en jurist. Det underbygges af spørgeskemaundersøgelsen, som viser, at der ikke gennemføres en efterfølgende børnesamtale i langt størstedelen af sagerne, hvilket indikerer, at det lykkes at få belyst barnets perspektiv med det tværfaglige møde. Dermed opnås målet om, at barnet i højere grad holdes ude af forældrenes konflikt.

Afslutningsvist kan det konkluderes, at det overordnede formål med udbredelsen af Ribe-modellen om at skabe mere ensartethed og helhedsorientering og sammenhæng i sagsbehandlingen internt i statsforvaltningens regi er opnået, idet der blandt medarbejderne i dag er en større fælles forståelse af de forskellige elementer i sagsbehandlingen end før udbredelsen af modellen.

Det viser sig ved, at der på et fagprofessionelt plan hersker mindre usikkerhed blandt juristerne i forhold til sagerne, fordi juristerne på grund af det tværfaglige samarbejde kan anvende redskaber og metoder til at forstå og italesætte børns reaktioner og symptomer. Juristerne peger desuden på, at det tværfaglige møde i højkonfliktsager er meget positivt for deres arbejdsglæde, fordi de oplever, at deres sagsbehandling oftere fører til en aftale/afgørelse, som forældrene holder.

2.3 Afledte virkninger af de tværfaglige samværmøder

Som et led i evalueringen er der foretaget en perspektivering af forsøgsprojektets virkninger med fokus på, om der er analytisk og forskningsmæssigt belæg for, at forsøgsprojektet kan have afledte virkninger i forhold til aflastningen af andre offentlige tilbud til samme målgruppe. Her viser evalueringen, at der er forskningsmæssigt belæg for, at mere stabile rammer for samværet, mulighed for kontakt til begge forældre og et reduceret konfliktniveau medfører øget trivsel for børnene, og at dette betyder, at der er mindre behov for at iværksætte støtte til familierne. Evalue-

ringen viser at de tværfaglige samværs møder i særlig grad bidrager til en forbedring af de to første af disse faktorer, mens det afledte konfliktniveau mellem forældrene kun reduceres for en mindre del af forældrene.

Perspektiveringen viser dog også at baggrunden for barnets og forældrenes støttebehov ikke udelukkende skal findes i forældrenes samværskonflikter, men også i de samlede opvækstvilkår – eller de socio-økonomiske forhold – i familien, således at støttebehovet hidrører fra en kombination af social udsathed og forældrenes samværskonflikter. Og det tværfaglige møde kan her udelukkende antages at bidrage til en reduktion af det støttebehov, som hidrører fra forældrenes samværskonflikt.

3. OM FORSØGSPROJEKTET

I dette afsnit fastlægges rammen for forsøgsprojektet. Først beskrives historikken forud for forsøget, herefter beskrives det kort, hvad et tværfagligt møde går ud på. Sidst i kapitlet beskrives de overordnede mål med projektet, herunder sammenhængen mellem de ønskede resultater og langsigtede virkninger – det som metodisk kaldes projektets forandringsteori.

3.1 Historikken forud for forsøgsprojektet

Traditionelt har statsamtens (nu statsforvaltningens) håndtering af samværssager været opdelt i henholdsvis børnesagkyndig rådgivning og juridisk sagsbehandling. Den juridiske sagsbehandling blev i den enkelte sag varetaget af én jurist, som ved afgørelser måtte tage udgangspunkt i forældrenes fremstilling af deres respektive perspektiver på samværet og gennem sine afgørelser både varetage forældrenes retssikkerhed og børnenes retsbeskyttelse.

Den børnesagkyndige rådgivning blev indført i 1986 som et supplement til den juridiske sagsbehandling. Den børnesagkyndige rådgivning var et konfliktløsningstilbud, som skulle hjælpe forældrenes proces. I 1997 blev der igangsat en indsats for at styrke den børnesagkyndige rådgivning. Samtidig blev det besluttet at afprøve en forsøgsordning med tvungen børnesagkyndig rådgivning i sager, hvor man formodede at kunne afhjælpe vedvarende højkonflikt. Dette forsøg blev evalueret efter to år og viste, at tvungen rådgivning ikke afhjælper vedvarende højkonfliktsager. Evalueringen viste tværtimod, at tvungen rådgivning i nogle sager skærpede konflikten¹.

I 2001 blev der i stedet igangsat et forsøg med et nyt konfliktløsningstilbud, nemlig konfliktmægling. Ligesom med den tvungne børnesagkyndige rådgivning var formålet med konfliktmæglingen at afhjælpe vedvarende højkonfliktsager. Dette forsøg blev evalueret efter tre år, og det viste sig anvendeligt over for bestemte forældregrupper og i sager, hvor konfliktniveauet er moderat, mens det i de fleste sammenhænge ikke afhjælper vedvarende højkonfliktsager. Dette tilbud blev gjort permanent i 2004.

Samtidig oplevede mange medarbejdere i statsamtene, at den juridiske sagsbehandling var utilstrækkelig i forhold til at varetage børneperspektivet i komplekse samværssager.

Statsamtet Ribe fik derfor i 2001 tilladelse af Familiestyrelsen til – som forsøg – at inddrage børnesagkyndige i sagsbehandlingen. Det betød, at sagsbehandlingen fik karakter af tværfaglige møder, hvor både en jurist og en børnesagkyndig var til stede sammen med forældrene. Dermed kunne statsamtet supplere mødet mellem jurist og forældre med børnesagkyndig ekspertise med henblik på at fastholde børneperspektivet. Formålet var at højne kvaliteten af sagsbehandlingen i de mest komplekse sager, hjælpe de børn, som af forældrene var bragt i en meget sårbar og udsat position, og undgå, at børnene blev usynlige i forældrenes konflikt.

Fra 2007 blev nye mødeformer etableret som led i en styrkelse af sagsbehandlingen. Bl.a. blev der med satspuljemidler iværksat et forsøgsprojekt med tværfaglige samværsmøder i højkonfliktfyldte samværssager, dvs. en udrulning af Ribe-modellen til de øvrige statsforvaltninger. Forsøgsprojektet i alle landets statsforvaltninger blev iværksat for at kvalificere sagsbehandlingsarbejdet i tilbagevendende, komplekse og ressourcekrævende samværssager.

I forbindelse med den nationale udrulning af Ribe-modellen, blev der i perioden 2006-2008 gennemført et efteruddannelsesforløb for i alt 150 medarbejdere. Formålet med forløbet var, at professionelle jurister og børnesagkyndige blev opkvalificeret til at indgå i tværfagligt samarbejde. Derudover var formålet at sikre en metodeensartethed i sagsbehandlingen både internt i og på tværs af statsforvaltninger. Kursusforløbet er evalueret af Familiestyrelsen.

¹ Evaluering af tvungen rådgivning, Familiestyrelsen, 1999.

3.1.1 Forældreansvarslovens samspil med forsøgsordningen

Samtidig med at forsøgsordningen om tværfaglige samværsmøder blev igangsat, trådte loven om en fælles indgang til det familieretlige område i kraft. Loven fastlægger et enstrengt system for de familieretlige sager bl.a. med en samlet sagsbehandling af forældremyndighed og samvær.

Som led i en øget forligsindsats i statsforvaltningerne indførte man tværfaglige vejledningsmøder med deltagelse af en juridisk sagsbehandler og en børnesagkyndig som led i sagsbehandlingen af forældremyndighedssager. Det blev samtidig anbefalet at afholde tværfaglige møder med deltagelse af en juridisk sagsbehandler og en børnesagkyndig som led i sagsbehandlingen af førstegangssager vedrørende samvær med børn i alderen 0-3 år.

Med forældreansvarslovens ikrafttræden den 1. oktober 2007 blev den børnesagkyndige indsats i samværssagerne styrket yderligere. Ud over visitation til tværfaglige møder i medfør af forsøgsordningen anfører Familiestyrelsens gældende vejledning, at det tillige i andre samværssager, navnlig sager, der umiddelbart vurderes som tunge, og sager om samvær med mindre børn, er hensigtsmæssigt, at der ud over en juridisk sagsbehandler deltager en børnesagkyndig. Vejledningen anbefaler, at det ved sagens visitering til vejledningsmøde om samvær altid overvejes, om der ud over den juridiske sagsbehandler også skal deltage en børnesagkyndig.

Det betyder, at det ikke kun er vedvarende højkonfliktsager, der visiteres til tværfaglige møder i 2007, 2008 og 2009 som led i sagsbehandlingen. Følgende typer af tværfaglig mødevirksomhed forudsættes således anvendt som led i statsforvaltningens sagsbehandling fra 2007:

- Tværfaglige møder, visiteret som højkonfliktsager om samvær
- Tværfaglige møder, visiteret som vejledningsmøder om forældremyndighed
- Tværfaglige møder, visiteret som vejledningsmøder om førstegangsfastsættelse af samvær, herunder om midlertidigt samvær
- Tværfaglige møder, visiteret i andre sager om samvær efter forældreansvarsloven (f.eks. sager om samvær med andre end forældre, sager om transport).

I evalueringen er der udelukkede fokus på de tværfaglige møder, som afholdes som led i forsøgsordningen, og som omfatter både vedvarende højkonfliktsager om samvær og førstegangssager om samvær, hvor der skønnes at være risiko for konflikt.

3.2 Hvad er et tværfagligt møde?

Et tværfagligt møde i højkonfliktsager er bygget op omkring et såkaldt aftalespor og et afgørelsesspor. Aftalesporet er udtryk for, at juristen og den børnesagkyndige arbejder hen mod, at forældrene kan nå en aftale. Afgørelsessporet er udtryk for, at juristen og den børnesagkyndige vurderer, at forældrene ikke kan blive enige om at indgå aftale, hvorfor statsforvaltningen må træffe en afgørelse.

På aftalesporet arbejdes på, at forældrene tager ansvar og når frem til en fælles beslutning om en aftale. Der skabes et fælles billede af barnet og forældrenes situation, så der bliver grundlag for en aftale. Hvis forældrene er enige om, at de aftaler, der er indgået under det tværfaglige møde, skal være bindende mellem forældrene, kan sagen afsluttes ved, at aftalen noteres i referatet for mødet.

Hvis juristen og den børnesagkyndige på det tværfaglige møde i højkonfliktsager vurderer, at forældrene er helt eller delvist uenige om det ansøgte, bevæger de sig ind på afgørelsessporet. På afgørelsessporet arbejdes på at få et billede af forældrenes samarbejdsmonster og barnets vilkår, sådan at statsforvaltningen efterfølgende kan træffe en skriftlig afgørelse i form af et afgørelsesbrev, hvor eventuelle delaftaler er indarbejdet.

Selve mødet kan inddeles i tre faser: den indledende fase, beslutningsgrundlagsfasen og den afsluttende fase. I den indledende fase afdækker jurist og børnesagkyndig, hvordan forældrene hver især oplever og forstår situationen, og de danner sig et overblik over, hvilke spørgsmål der skal træffes beslutning om. I forlængelse heraf afsøger de holdepunkter på både aftalesporet og afgørelsessporet. Graden af fastlåsthed i forældrenes konfliktfyldte relation og kommunikation får

afgørende betydning for, om juristen og den børnesagkyndige får mulighed for at sætte afgørelsessporet på standby og bevæge sig videre ad aftalesporet.

I beslutningsgrundlagsfasen forsøger jurist og børnesagkyndig at tilvejebringe et beslutningsgrundlag, og både aftale- og afgørelsessporet følges. Jurist og børnesagkyndig forsøger at understøtte forældrene i at tage ansvar og indgå aftaler med hinanden, som tager udgangspunkt i en forståelse af barnets situation og behov. De fokuserer på det, som forældrene har været i stand til at aftale med hinanden, og udgrænser de spørgsmål, der er mest konflikt omkring. Dem parerer de på afgørelsessporet, så de ikke blokerer for, at forældrene kan indgå aftaler med hinanden om de generelle linjer i samværet.

I den afsluttende fase træffes beslutning om sagens videre forløb i statsforvaltningen, og forældrene orienteres om, hvorvidt det ansøgte kan afsluttes ved aftale eller ved afgørelse. Hvis et aftalegrundlag er meget skrøbeligt, laver man ofte en forsøgsperiode over en begrænset tid og kæder aftalen sammen med et opfølgningsmøde, hvor forældrene bliver indkaldt til et nyt tværfagligt møde.

3.3 Målgruppen for forsøget

Målgruppen for indsatsen af de tværfaglige samværmøder omfatter primært vedvarende højkonfliktsager om samvær. Højkonfliktsager er karakteriseret ved, at forældrene har et fastlåst og forsvarspræget kommunikationsmønster, der overskygger fokus på barnet. Ligeledes kan manglende kommunikation mellem forældrene over en længere periode betragtes som en indikator på højkonflikt. Endvidere gør det sig ofte gældende, at forældrene har meget forskellige eller modsatrettede problem- og realitetsforståelser.

En anden indikator på højkonflikt er, at forældrene hyppigt retter henvendelse til statsforvaltningen vedrørende tilbagevendende konfliktpunkter. I forlængelse heraf vidner indblandingen af andre offentlige instanser i sagen, såsom familiekonsulent eller familieværksted, også om et højt konfliktniveau mellem forældrene og stor sagskompleksitet. En tredje indikator på højkonflikt er, at forældrene gør barnet til part i deres indbyrdes konflikt.

I tillæg til at være karakteriseret ved et højt konfliktniveau kan målgruppen for forsøgsprojektet endvidere være karakteriseret ved, at et eller flere af følgende forhold gør sig gældende:

- Psykisk sygdom, misbrugsproblemer eller store sociale belastninger hos forældrene
- Børn med store problemer, som på anden vis er i kontakt med det sociale system
- Børn med specielle behov, som eventuelt modtager særlige ydelser fra det sociale system (ADHD, Autisme, Tourette)
- Forældre med små børn (0-3 år), hvor begge forældrene ikke har levet sammen med barnet, eller hvor forældrenes samliv efter barnets fødsel har været kortvarigt
- Forældre med store børn, hvor en børnesamtale kunne blive en vigtig del af afgørelsesgrundlaget.

For ovenstående gælder det, at disse forhold udelukkende er målgruppe for indsatsen, når der samtidig er indikatorer på højkonflikt.

3.4 Formålet med forsøgsordningen

Formålet med forsøgsordningen er at styrke statsforvaltningens kvalitet i sagsbehandlingen ved at tilføre børnesagkyndige ressourcer til de af statsforvaltningens mødesager, der omhandler vedvarende højkonflikt om samvær.

Målet med at udbrede Ribe-modellen til landets statsforvaltninger var at skabe en mere ensartet og helhedsorienteret sagsbehandling. Udfordringen i forhold til den eksisterende sagsbehandling var, at der på det organisatoriske plan var tale om sager med stor kompleksitet, hvor sagsbehandling var meget ressourcerelevende. Sagsgangene var præget af uensartethed, og der var ikke altid sammenhæng mellem tilbuddene internt i statsforvaltningens regi. Målgruppens kompleksitet gjorde, at det ikke var muligt at afhjælpe konflikterne med brug af de eksisterende konfliktløsningstilbud, herunder børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling. Blandt juristerne

herskede en faglig usikkerhed i forhold til sagerne grundet manglende redskaber og metoder til at forstå og italesætte børns reaktioner og symptomer.

For det første skulle en mere ensartet og helhedsorienteret sagsbehandling give mulighed for at adressere underliggende problemstillinger i sagerne frem for at symptombehandle tilbagevendende sager. Samtidig skulle de tværfaglige møder i højkonfliktsager give øget refleksion og overvejelser om barnets behov; et fokus som tidligere ofte druknede i forældrekonflikten. Et centralt aspekt i forbindelse med belysning af barnets perspektiv var målsætningen om i størst mulig udstrækning at friholde børnene for direkte inddragelse i sagen. Eftersom der var tale om højkonfliktsager, kunne (kan) direkte inddragelse i sagen være skadelig for barnet, der allerede befinder sig i en massiv klemme i forældrenes konflikt. Derfor var der et behov for at finde metoder i sagsbehandlingen, hvorigennem barnets perspektiv belyses, uden at barnet blev direkte inddraget i sagen.

For det andet skulle det skabe øget sammenhæng mellem de tiltag, der iværksættes for de enkelte familier. Dette gjorde sig gældende både internt i statsforvaltningen og i samarbejdet med de kommunale myndigheder.

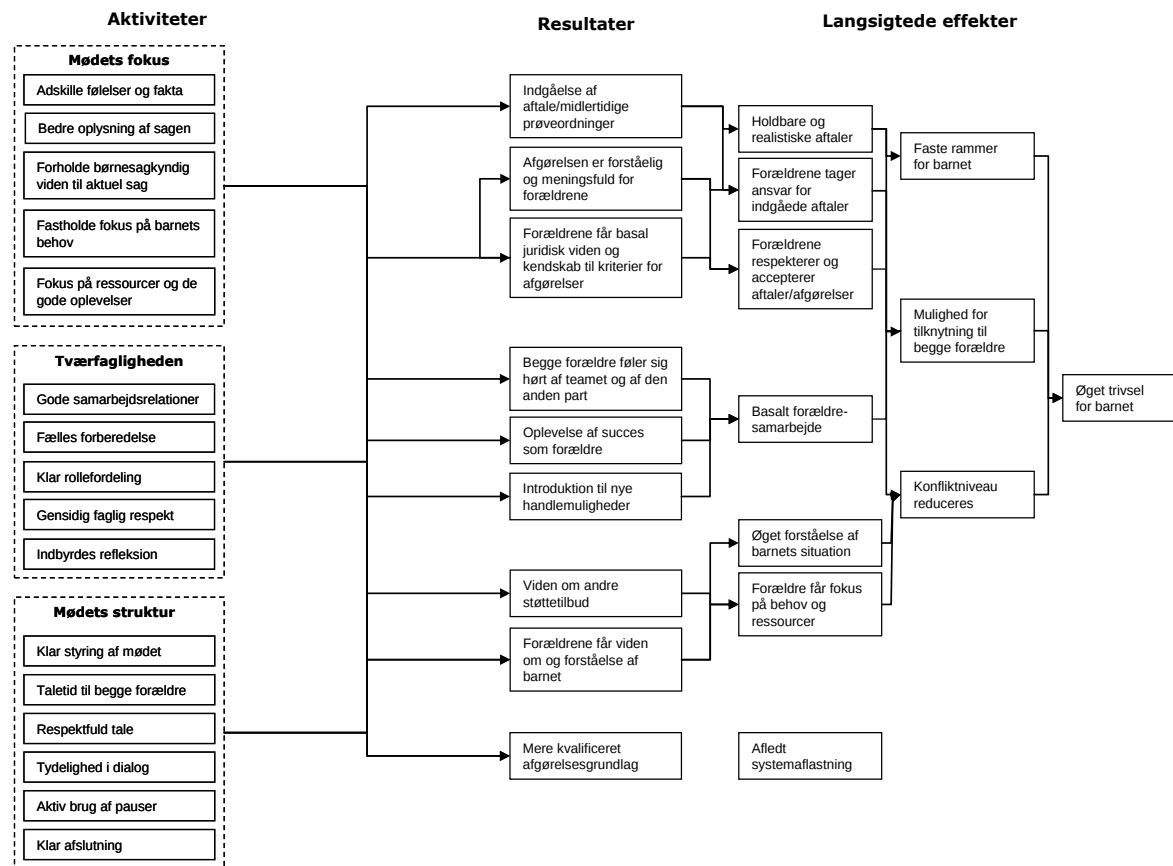
Målsætningen var således at skabe en bedre, mere målrettet, helhedsorienteret og effektiv sagsbehandling, der i højere grad belyser barnets perspektiv. Ved at skabe mere fokus på barnets perspektiv end forældrenes konflikt var det ligeledes forventningen, at der hos forældrene ville være en øget accept og efterlevelse af aftaler og afgørelser.

3.5 Forandringsteorien for forsøget

Dette afsnit belyser, *hvad* det er, som ønskes opnået gennem de tværfaglige møder – og for *hvem*. Desuden belyses, *hvordan* og på hvilken måde de tværfaglige møder forventes at skabe en række *umiddelbare resultater* og på længere sigt *effekter* i forhold til målgruppen for de tværfaglige møder.

Nedenfor ses en grafisk illustration af forandringsteorien – det vil sige de *aktiviteter* (forstået som elementer i det tværfaglige møde), der forventes at skabe en række *resultater* og langsigtede *effekter*.

Figur 3-1: Forandringsteori for de tværfaglige møder i højkonfliktsager

3.5.1 De langsigtede effekter

Forandringsteorien viser, at den overordnede langsigtede målsætning med de tværfaglige møder i højkonfliktsager er at øge barnets trivsel. At barnets trivsel øges betyder, at barnet i mindre udstrækning end tidligere befinder sig i en klemme i forældrenes konflikt. Øget trivsel indebærer, at barnet får styrket sit selvværd, får stabile og faste rammer for hverdagen samt en bedre relation og tilknytning til begge forældre. For at dette sker, skal følgende langsigtede effekter realiseres:

- Der skabes faste rammer for barnet
- Mulighed for bedre tilknytning til begge forældre
- Forældrenes konfliktniveau reduceres.

For det første forudsætter en øget trivsel hos barnet, at *forældrenes konfliktniveau minimeres*. Minimering af konfliktniveauet betyder, at forældresamarbejdet med fokus på barnets behov forbedres i forhold til situationen før mødet. Det understreges, at målgruppen er højkonfliktsager, og forventningerne til de langsigtede effekter må derfor ansues i forhold til realistiske virkninger for målgruppen. Forudsætningen for det reducerede konfliktniveau er, at der skabes et basalt forældresamarbejde med fokus på barnets behov. Dette kan på sigt medføre, at forældrene bliver i stand til at etablere aftaler på egen hånd. Målsætningen er således at forbedre samarbejdsrelationen mellem forældrene i så vid udstrækning, dette er muligt.

For det andet forudsætter en øget trivsel hos barnet, at der *skabes faste rammer for barnet*. Faste rammer for barnet refererer til samværsordninger og forældresamarbejdet om implementeringen af samværet. Ligeledes vil en øget trivsel hos barnet afhænge af, at der skabes mulighed for bedre tilknytning til begge forældre i de tilfælde, hvor det er hensigtsmæssigt, at barnet har en tilknytning til begge forældre. Forudsætningen for, at der skabes faste rammer omkring barnet er, at der etableres realistiske og holdbare løsninger mellem forældrene, der både tilgodeser barnets og forældrenes behov. At aftalerne er realistiske og holdbare, øger ligeledes sandsynligheden for, at forældrene tager ansvar for indgåede aftaler og efterlever dem. I forlængelse heraf er en langsigtet effekt, at forældrene opnår større respekt for de afgørelser, der træffes i sager,

hvor aftaler ikke er mulige. Ligeledes er en forudsætning for de faste rammer omkring barnet, at forældrene får fokus på egne ressourcer i forhold til samværet og opnår forståelse af barnets behov. Dette er tæt forbundet med, at forældrene opnår større forståelse for deres barns situation og deres eget indbyrdes forhold.

Endelig er det forventningen, at de tværfaglige møder i højkonfliktsager vil medføre en *aflædt aflastning af de offentlige institutioner*, som følge af mindsket konfliktniveau mellem forældrene og barnets øgede trivsel, idet mange offentlige instanser er involveret i højkonfliktsager, herunder kommunen, PPR, praktiserende læger, børnepsykiatrisk afdeling mv. Der anvendes således store mængder af offentlige ressourcer på symptombehandling i højkonfliktsager, uden at dette er virkningsfuldt².

I det følgende beskrives de forventede umiddelbare resultater af de tværfaglige møder i højkonfliktsager.

3.5.2 De umiddelbare resultater

Forudsætningen for, at der skabes faste rammer omkring barnet, er, at forældrene indleder et bedre forældresamarbejde, hvilket starter med gennemførelse af et tværfagligt møde. Konfliktniveauet mellem forældrene kan være så højt, at *gennemførelsen af mødet* er et resultat i sig selv. I forlængelse heraf er et efterstræbt resultat, at flest mulige møder fører til indgåelse af aftaler/midlertidige prøveordninger mellem forældrene.

Uanset om det tværfaglige møde i højkonfliktsager følger aftalesporet eller afgørelsessporet, vil der være en række processuelle resultater, som skal opnås for at understøtte de langsigtede effekter.

For det første er forudsætningen for, at forældrene accepterer og respekterer aftaler og afgørelser, at forældrene i det tværfaglige møde i højkonfliktsager opnår en *basal juridisk viden* om reglerne på samværsområdet. Denne basale juridiske viden skal sikre, at forældrene får kendskab til kriterier for afgørelser, således at afgørelsen fremstår forståelig og meningsfuld for forældrene, da dette er en forudsætning for, at forældrene på sigt accepterer og respekterer afgørelsen.

For det andet er det en forudsætning, at begge *forældre føler sig hørt* af medarbejderne fra statsforvaltningen og af den anden part. Dette er medvirkende til, at forældrene får en *oplevelse af succes* som samarbejdende forældre, trods deres indbyrdes konflikt. I forlængelse heraf er det ligeledes vigtigt, at forældrene gennem mødet bliver *introduceret til nye handlemuligheder* i kontakten til hinanden og i deres indbyrdes samarbejde om barnet. Dette kan dreje sig om konkrete råd om håndtering af situationer vedrørende barnet, der kan give anledning til konflikt.

For det tredje skal forældrene gå fra mødet med en *større indsigt i deres barns perspektiv*. Ambitionen er således, at forældrene opnår en dybere indsigt i deres barns behov, og hvordan deres aftaler er med til at støtte barnets trivsel. Ligeledes er det ambitionen, at forældrene på et mere generelt plan opnår indsigt i, hvad børn evner at forholde sig til på forskellige alderstrin. Det er væsentligt, at det for forældrene bliver tydeligt, i hvilket omfang de bør inddrage barnet i deres indbyrdes konflikt, samt hvilke konsekvenser dette kan have for barnet.

Endelig skal forældrene gå fra mødet med *viden om andre støttetilbud* i kommunen, der kan støtte barnet eller forældrene igennem samlivsbruddet. Sigtet er således også i en bredere sammenhæng at sikre forældrene bedre handlemuligheder med barnets behov i fokus. Dialogen og den indledende forandring, der skabes hos forældrene, gør endvidere, at der skabes et *mere kvalificeret afgørelsesgrundlag*.

3.5.3 Elementer/aktiviteter i et tværfagligt møde

Forandringsteorien viser endvidere, at det tværfaglige møde i højkonfliktsager kan opdeles i tre elementer, som har afgørende betydning for, at det tværfaglige møde skaber resultater: Mødets fokus, tværfagligheden samt mødets struktur. De tre elementer beskrives i det følgende.

² En dybdegående analyse af de afledte konsekvenser af den *afledte aflastning af de offentlige institutioner* som følge af mindsket konfliktniveau mellem forældrene indgår ikke som en del af denne evaluering.

Mødets fokus

Omdrejningspunktet i det tværfaglige møde i højkonfliktsager er, at der skal fastholdes *et fokus på barnet* frem for på forældrenes indbyrdes konflikt. I forlængelse heraf er det et kerneelement i mødet at foretage en *grundig oplysning af sagen*, hvor flerfagligheden bringes i spil i forhold til at sikre flere iagttagelsesperspektiver på sagen.

Juristen og den børnesagkyndige må *udvise respekt for forældrenes følelser* og samtidig få afklaret faktuelle oplysninger om sagens forløb. Forældrene har ofte svært ved at adskille emotionelle og faktuelle elementer af konflikten. Flerfagligheden gør det muligt på samme tid at møde forældrene med en psykologisk og en juridisk tilgang og derved bistå forældrene i at *adskille følelser og fakta* og fastholde *fokus på barnets behov*.

Ligeledes er formålet, at forældrene introduceres til børnesagkyndig viden, som forholder sig til den aktuelle sag, således at forældrene kun bliver præsenteret for den viden om barnets udvikling og behov, der er aktuel i forhold til deres eget barn. Dette skal bidrage til, at *forældrene selv tager ansvar* for at nå til en aftale, eller at forældrene får øget forståelse for, hvordan hensynet til barnet danner grundlag for afgørelsen. Med henblik på at lede forældrene ind på aftalesporet tager det tværfaglige team udgangspunkt i *tidligere positive samarbejdsrelationer* mellem forældrene, hvor de har formået at indgå aftaler. Det tværfaglige team finder de gode oplevelser og roser forældrene for deres tidligere samarbejdsevner.

Brugen af tværfagligheden

Et centralt element i det tværfaglige møde i højkonfliktsager er, at tværfagligheden i mødet bidrager til at sikre en grundig oplysning af sagen, samt at den fornødne faglige viden formidles til forældre jf. ovenstående. Forudsætningen for et udbytterigt tværfagligt møde i højkonfliktsager er, at det tværfaglige team *respekterer hinandens faglighed*, har *gode samarbejdsrelationer* og har en *klar rollefordeling* under mødet. Hvor den børnesagkyndige har til opgave at sikre børneperspektivet, skal juristen sikre rammerne for drøftelserne og et godt afgørelsesgrundlag. I tillæg hertil er det væsentligt, at det tværfaglige team prioriterer *fælles forberedelse* forud for mødet. Dette kan bibringe en fælles forståelse af sagen og tvistpunkterne i konflikten samt give mulighed for at drøfte fremgangsmåde.

Det er ligeledes centralt, at det tværfaglige team *aktivt anvender deres forskellige fagligheder til indbyrdes refleksion* og bruger deres uenighed til at belyse forskellige perspektiver i konflikten over for forældrene i mødesituationen. Dette er medvirkende til at belyse psykologfaglige og juridiske refleksioner i forhold til sagen.

Mødets struktur

Et andet vigtigt element i dialogen med forældrene er, at det tværfaglige team skaber *struktur i dialogen* og bidrager til at *fastholde barnets perspektiv*. Forældrene har som oftest fokus på deres interne konflikt, og teamet må derfor sørge for at understøtte forældrene i at fastholde fokus på barnets behov og barnets situation.

Det er desuden vigtigt, at det tværfaglige team sikrer, at der er *taletid til begge forældre*, således at begge forældre opnår en følelse af at kunne tilkendegive deres synspunkter og blive hørt i dialogen. Derudover er *tydelighed i dialogen* en betydningsfuld aktivitet i mødet, idet en enkel og konkret gennemgang af sagen er medvirkende til at sikre forståelse hos forældrene.

En klar styring af mødet er med til at fastholde fokus på barnets behov. Ifald juristen og den børnesagkyndige oplever, at forældrenes konfliktniveau gør det svært at fastholde styringen af mødeforløbet, anvendes *pauser/timeout*. Aktiv brug af pauser giver forældrene mulighed for at sunde sig, og teamet får mulighed for at gøre status på udviklingen i mødet. Samtidig er det vigtigt, at juristen og den børnesagkyndige anvender respektfuld tale i dialogen med forældrene, således at forældrene føler sig hørt og forstået. Endelig er en vigtig aktivitet i mødet, at teamet sikrer, at der er en *klar afslutning af mødet*, hvor forældrene er afklaret med de næste skridt i sagen.

4. HVEM HAR DELTAGET I FORSØGSPROJEKTET?

I kapitel 3.3 er den intenderede målgruppe for forsøgsprojektet beskrevet. I denne del af evalueringen undersøges det, hvilken målgruppe der reelt har indgået i de tværfaglige samværsmøder med henblik på at vurdere, om det er lykkedes at opnå den ønskede målgruppe.

På baggrund af den gennemførte dataindsamling er det muligt at tegne et billede af de forældre, der har deltaget i et tværfagligt møde i undersøgelsesperioden. I spørgeskemaundersøgelsen er både forældre og jurister og børnesagkyndige blevet bedt om at besvare en række baggrundsspørgsmål vedrørende forældrene. Disse spørgsmål omhandler forældrenes:

- beskæftigelsessituation
- uddannelsesbaggrund
- alder
- varighed af samvær

Juristen og den børnesagkyndige har desuden vurderet:

- forældrenes samarbejde og kommunikation
- samt forældrenes fokus på barnet

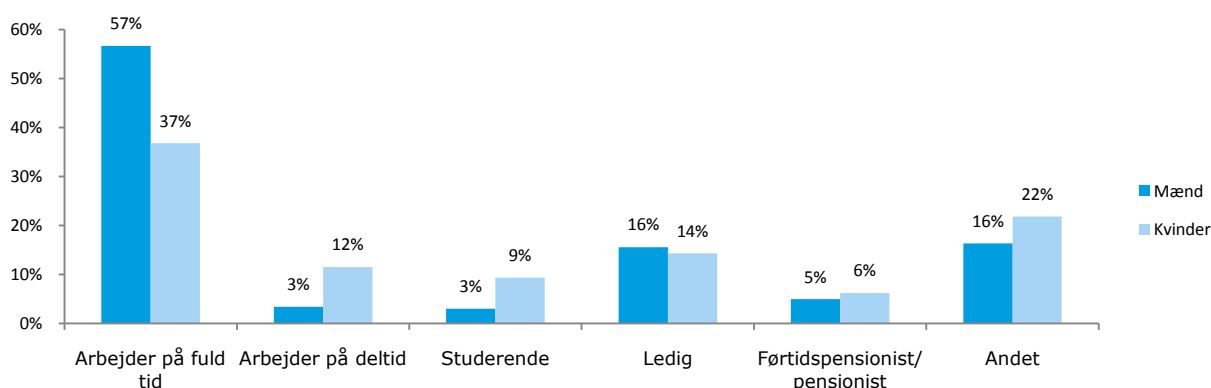
Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen viser, at der er lidt flere kvinder end mænd, der har svaret på spørgeskemaet. Andelen af kvinder udgør således 55 %, mens mændene tegner sig for de resterende 45 % af besvarelsene.

Figur 4-1 viser forældrenes beskæftigelsessituation. Det fremgår, at lidt over halvdelen er i ordinær beskæftigelse eller studerende. For mændenes vedkommende har 57 % fuldtidsarbejde, mens 3 % har deltidsarbejde, og en tilsvarende gruppe på 3 % er studerende. For kvinderne gælder det at 37 % arbejder på fuld tid, mens 12 % har deltidsarbejde. 9 % af kvinderne er studerende.

En relativt stor gruppe af forældrene - omkring en femtedel - står uden for arbejdsmarkedet, enten på grund af ledighed (14 % -16 %) eller som følge af førtidspension eller pension (5 % - 6 %). Derudover har en stor gruppe af forældrene sat kryds ved kategorien andet (16 % -22 %) og har i den forbindelse haft mulighed for at uddybe deres svar i et åbent tekstfelt. En yderligere analyse af disse svar viser, at forældrene typisk angiver følgende svar:

- Er sygemeldt
- Barsel
- Aktivering/flexjob

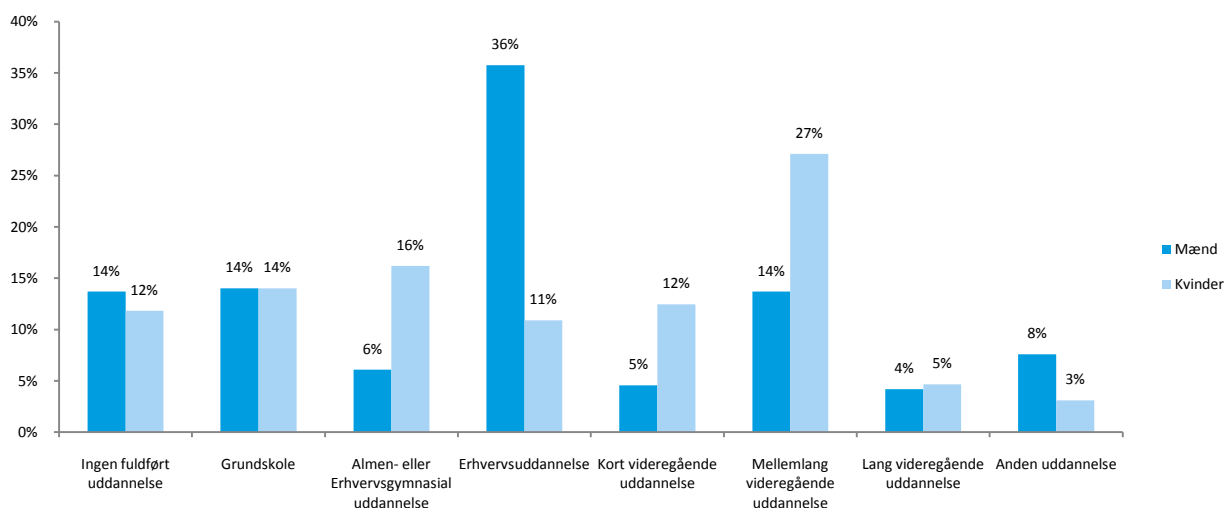
Figur 4-1: Hvad er dit arbejde?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.
N=584.

Figur 4-2 nedenfor viser forældrenes uddannelsesbaggrund. Det fremgår, at de mest almindelige uddannelser er erhvervsuddannelser og mellemlange videregående uddannelser. 36 % af mændene har således en erhvervsuddannelse, mens kvinderne typisk har en mellemlang videregående uddannelse (27 %). Endvidere ses det, at ca. en fjerdel af forældrene ikke har uddannelser over grundskoleniveau. 12-14 % svarer således, at de ikke har fuldført en uddannelse, og 14 % svarer, at de har en uddannelse på grundskoleniveau. Dette understøtter billedet af at der er tale om en tung målgruppe.

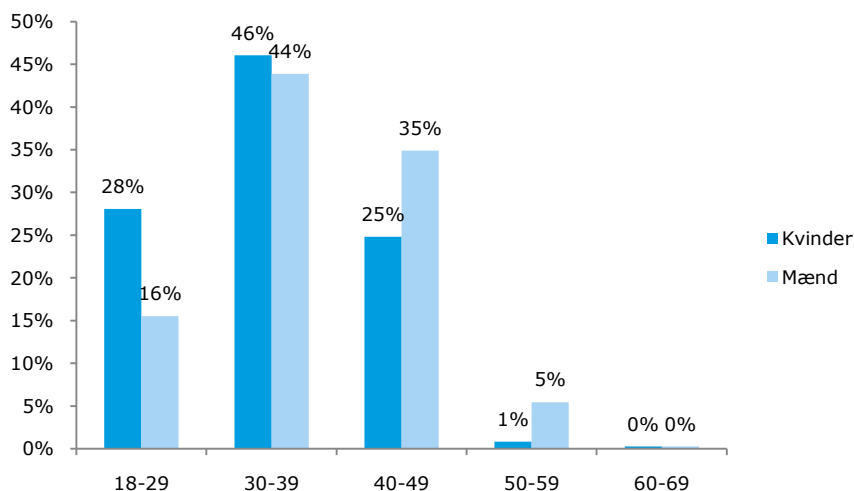
Figur 4-2: Hvad er din uddannelse?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.
N=584.

Figur 4-3 nedenfor viser forældrenes alder, og som det fremgår, udgør de 30-39-årige den største gruppe for både kvinder og mænd (hhv. 46 % og 44 %). Det ses endvidere, at mændene er ældre end kvinderne. Således udgør andelen af mænd i alderen 18-29 år 16 % af mændene, mens andelen for kvinder udgør 28 % i samme aldersgruppe. Omvendt er der en større andel af mændene i aldersgrupperne 40-49 og 40-59 sammenlignet med kvinderne.

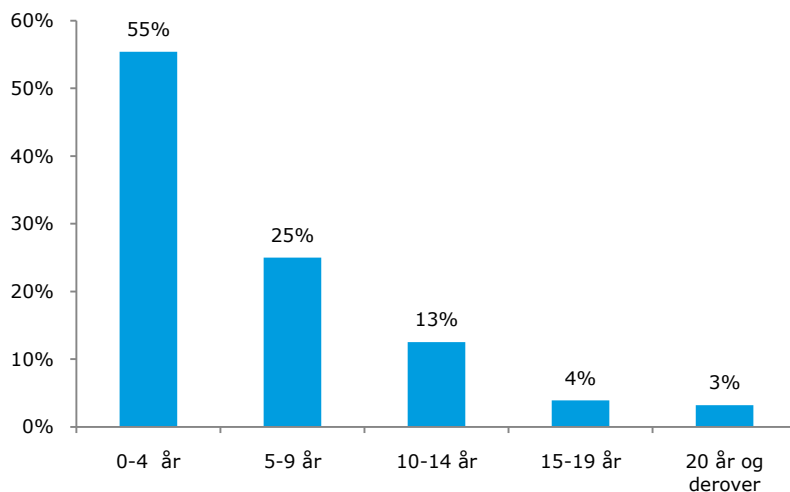
Figur 4-3: Forældrenes alder

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009.
N= 367.

Figur 4-4 nedenfor viser, hvor lang tid forældrene har været sammen. Som det fremgår, har lidt over halvdelen af forældrene været sammen i 0-4 år. 25 % af forældrene har været sammen i 5-9 år, mens den resterende femtedel har været sammen i over 10 år.

Figur 4-4: Hvor lang tid var du sammen med barnets mor/far?

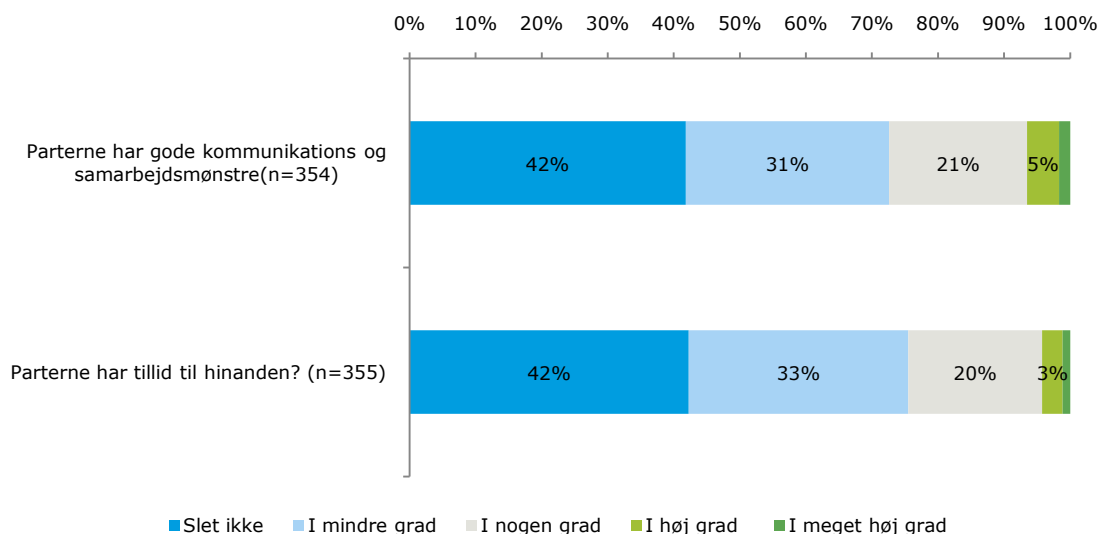

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.
N=584.

I forbindelse med afholdelsen af det tværfaglige møde er juristen og den børnesagkyndige blevet bedt om at svare på en række spørgsmål vedrørende forældrenes relation samt forældrenes fokus på barnet. Disse svar giver et billede af forældrenes konfliktniveau og er således med til at afklare, om det er den rigtige målgruppe, der er blevet visiteret til de tværfaglige møder.

Figur 4-5 nedenfor viser det tværfaglige teams vurdering af forældrenes kommunikations-, og samarbejds mønstre samt deres gensidige tillid. Som det fremgår, vurderer juristerne og de børnesagkyndige i hovedparten af sagerne, at forældrene hverken har gode kommunikations- og samarbejds mønstre, eller at parterne har tillid til hinanden. I ca. 75 % af sagerne er det juristerne og de børnesagkyndiges vurdering, at dette slet ikke eller kun i mindre grad er tilfældet.

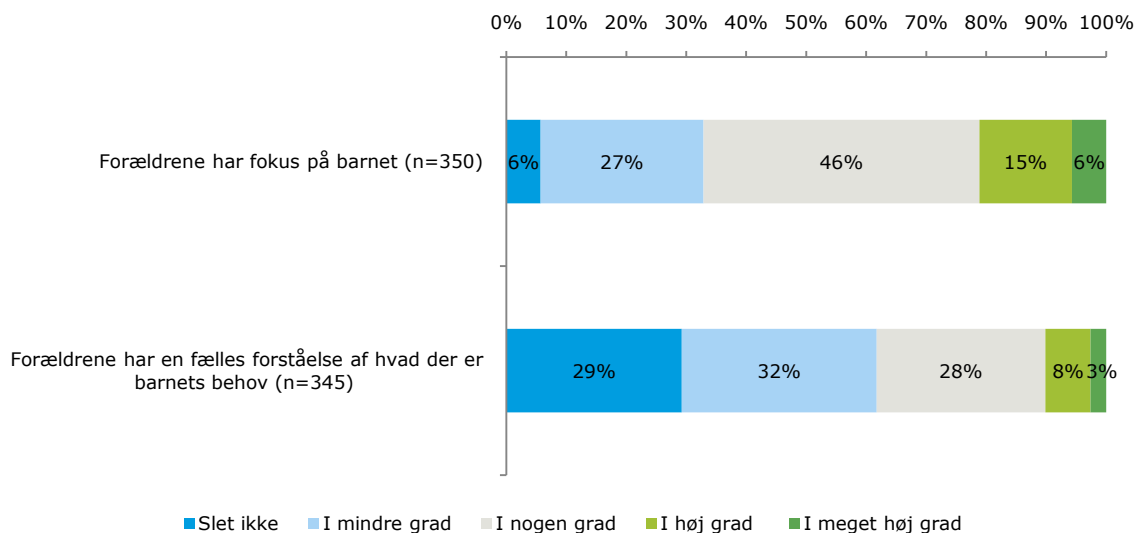
Figur 4-5: I hvilken grad vurderer du, at

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009.

Billedet er lidt anderledes med hensyn til forældrenes fokus på og forståelse af barnets behov. Af Figur 4-6 nedenfor ses det således, at lidt færre jurister og børnesagkyndige vurderer, at forældrene ikke har fokus på barnet. Det er således kun i 33 % af sagerne, at det tværfaglige team vurderer, at dette slet ikke eller i mindre grad er tilfældet. Ligeledes svarer 61 %, at forældrene slet ikke eller i mindre grad har en fælles forståelse af, hvad der er barnets behov.

Figur 4-6: I hvilken grad vurderer du, at...

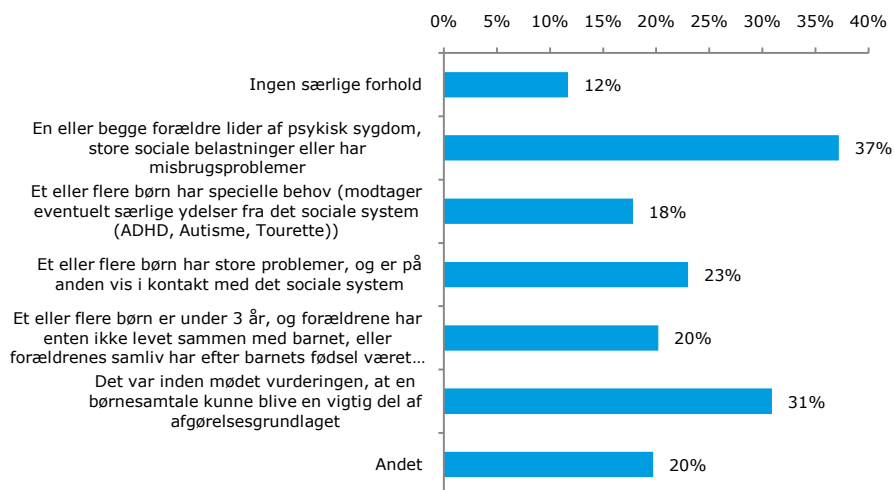

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009.

I spørgeskemaundersøgelsen er det tværfaglige team endvidere blevet bedt om at angive, om der er særlige forhold, der gør sig gældende ved sagen. Som det er nævnt indledningsvist i rapporten gælder det, at sagen i tillæg til at være karakteriseret ved et højt konfliktniveau skal være karakteriseret ved, at et eller flere særlige forhold gør sig gældende.

Som det fremgår af Figur 4-7 nedenfor, er der to forhold, der i særlig grad gør sig gældende for sagerne. Ca. 37 % angiver således, at forhold vedrørende psykisk sygdom, sociale belastninger eller misbrugsproblemer har været til stede. Derudover angiver 31 %, at det inden mødet var vurderingen, at en børnesamtale kunne blive en vigtig del af afgørelsesgrundlaget.

Figur 4-7: Gør nogle af følgende forhold sig gældende for børn/barn eller forældres vedkommende? (sæt flere kryds)

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009. N=366.

Samlet set viser evalueringen, at den realiserede målgruppe indfrier de oprindelige målsætninger for forsøgsprojektet. Langt hovedparten af de deltagende forældre har ifølge det tværfaglige team et konfliktfyldt samarbejde, og dertil kommer, at sagerne har været kendetegnet ved en række yderligere belastningsfaktorer såsom psykiske, sociale eller misbrugsproblemer i familien, eller at det ville have været nødvendigt at gennemføre en børnesamtale for at afklare afgørelsesgrundlaget. Endvidere ses det, at en stor del af deltagerne står uden for arbejdsmarkedet og har et lavt uddannelsesniveau.

5. VIRKNINGEN AF FORSØGSPROJEKTET

I dette kapitel beskrives de samlede effekter af forsøgsprojektet, hvor der sondres mellem de umiddelbare resultater og de mere langsigtede virkninger af de tværfaglige samværmøder i højkonfliktsager, som er gennemført i løbet af forsøgsordningen. I analysen er der fokus på, hvilke resultater og virkninger der er opnået, og hvorvidt disse er i overensstemmelse med de antagelser bag forsøgsprojektet, som er ekspliciteret i forandringsteorien. Der er således særligt fokus på både det konkrete udbytte af at deltage i et tværfagligt møde i relation til sagen og de afledte virkninger på forældrenes indbyrdes relationer og til børnenes trivsel.

Analysen er baseret på data fra statsforvaltningernes egne indberetninger til Indenrigs- og Socialministeriet³ – kaldet aktivitetsstatistikken. Analysen er fokuseret på sager vedrørende ændring, ophævelse og afslag, som omhandler sagerne med gentagne konflikter mellem forældrene, da det netop er disse sager, der typisk er højkonfliktfyldte og dermed omfattet af forsøgsordningen. Desuden bygger analysen på data fra selve evalueringen i form af spørgeskemaer blandt forældre og medarbejdere samt interviews med forældre og med medarbejdere i statsforvaltningerne.

5.1 Indgåelse af aftaler eller midlertidige prøveordninger

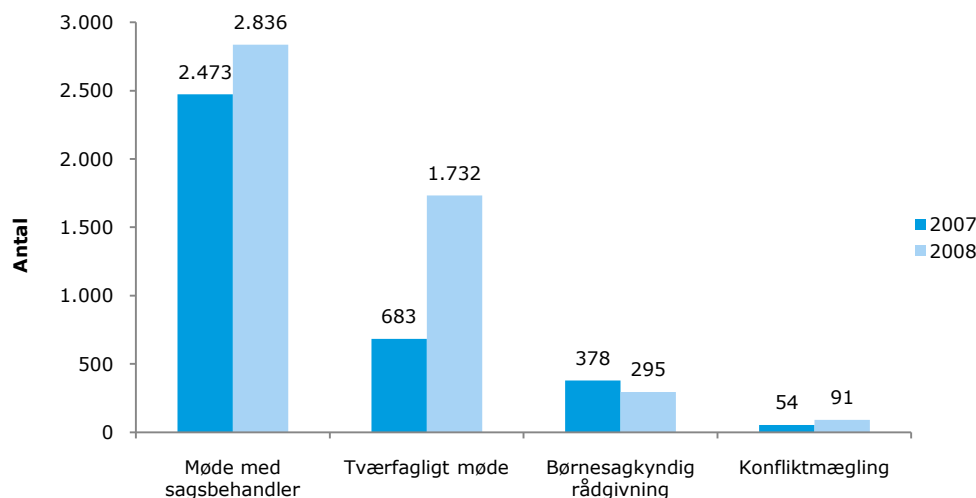
Som det fremgår af forandringsteorien, er det et forventet resultat, at flest mulige tværfaglige møder i samværsager fører til *indgåelse af aftaler eller til midlertidige prøveordninger* mellem forældrene. Endvidere fremgår det af forandringsteorien, at forudsætningen for at indgå en aftale eller en midlertidig prøveordning er, at der gennemføres et tværfagligt møde. Konfliktniveauet mellem forældrene kan være så højt, at gennemførelsen af mødet er et resultat i sig selv. Det er derfor interessant at se nærmere på antallet af gennemførte tværfaglige møder samt undersøge forligsprocenten, idet denne analyse kan give en indikation på, om de tværfaglige møder faktisk bliver anvendt i sager om ændring, ophævelse eller afslag. Disse sager vedrører alle henvendelser om fornyede konflikter mellem forældrene og er derfor potentielt eller reelt vedvarende højkonfliktsager.

Det skal bemærkes, at årene 2007 og 2008 begge har været atypiske på grund af strukturreformen og forældreansvarsloven, som har betydet en ændring i registreringspraksis og som følge heraf uensartet registreringspraksis på tværs af statsforvaltningerne. Derfor kan det ikke med sikkerhed antages, at alle de møder, som er registreret som et tværfagligt møde om ændring, ophævelse og afslag, har opfyldt forsøgsordningens kriterier.

Den markante stigning fra 2007 til 2008 i antallet af tværfaglige møder viser, at intentionen med forældreansvarsloven om, at der skulle være en øget brug af den tværfaglige metode, er blevet opnået. Det er ikke muligt at belyse, hvor mange af sagerne der er højkonfliktfyldte, da der ikke foreligger registreringer af dette i aktivitetsstatistikken, men det synes rimeligt at antage, at målet er nået i 2007 og 2008, eftersom andelen af højkonfliktfyldte sager vurderes at være konstant.

Den samlede opgørelse af aktiviteter under forsøgsordningen i de fem statsforvaltninger viser, at der i 2007 blev gennemført 683 tværfaglige møder vedrørende ændrings-/ophævelses-/afslagssager. I 2008 blev der gennemført 1.732 tværfaglige møder vedrørende ændrings-/ophævelses-/afslagssager.

³ Af bilag 1 fremgår det, hvordan data er kodet i forhold til de enkelte paragraffer og registreringer.

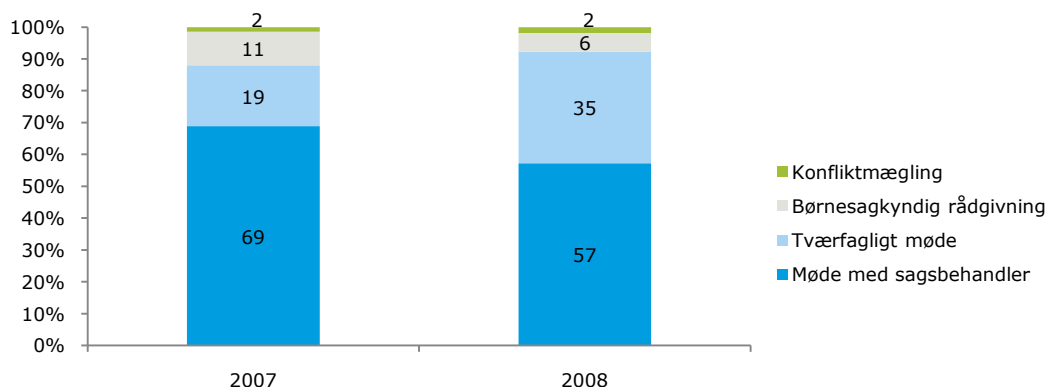
Figur 5-1: Antal tværfaglige møder i ændrings-/ophævelses-/afslagssager i 2007 og 2008

Målet var, at statsforvaltningerne for satspuljebevillingen i forsøgsperioden tilsammen skulle gennemføre 1800 tværfaglige møder i komplekse højkonfliktsager om samvær over tre år, fordelt med 550 i 2007, 625 i 2008 og 625 i 2009.

Tabel 5-1 Måltal for statsforvaltningerne og resultater

	2007	2008	2009
Måltal for statsforvaltningerne	550	625	625
Resultat	683	1.732	Ikke opgjort

Hvis vi ser på, hvor stor en andel de tværfaglige møder udgjorde af den samlede mængde møder vedrørende ændring/ophævelse/afslag, viser analysen, at de tværfaglige møder i 2007 udgjorde 19 % af den samlede aktivitetsmængde, mens andelen i 2008 var 35 % jævnfør figuren nedenfor. Samtidig viser analysen, at andelen af konfliktmæglingssager i 2007 og 2008 har været stabil, men andelen af sager, der løses via børnesagkyndig rådgivning og møde med sagsbehandler alene har været faldende.

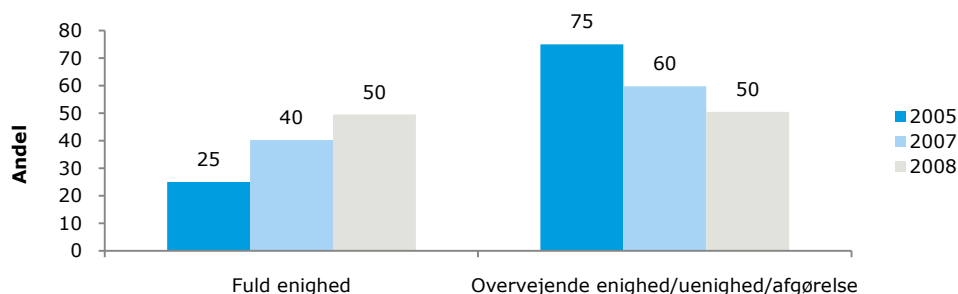
Figur 5-2: Fordelingen af de fire aktivitetstyper i ændrings-/ophævelses-/afslagssager i 2007 og 2008

Det er et forventet resultat, at flest mulige møder fører til indgåelse af aftale/midlertidige prøveordninger mellem forældrene, hvilket kommer til udtryk i forligsprocenten i de tværfaglige møder. Evalueringen viser, at forligsprocenten⁴ i alle sager er steget markant i perioden fra 2005 til

⁴ Forligsprocenten er opgjort som andelen af alle sager vedrørende ændring/ophævelse/afslag, der resulterer i fuld enighed i 2005, 2007 og 2008.

2008. I 2005 endte 25 % af ændrings-/afgørelsessagerne i fuld enighed, mens det i 2007 var 40 %, og i 2008 var det hele 50 % af sagerne, hvor dette var tilfældet, jævnfør nedenstående figur⁵.

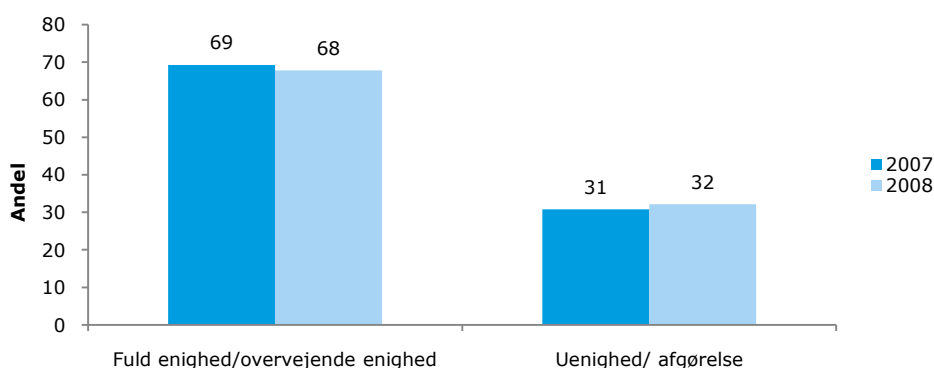
Figur 5-3: Forligsprocenten, målt som andelen af alle sager vedrørende ændring/ophævelse/afslag, der resulterer i fuld enighed i 2005, 2007 og 2008

Forventningen til forsøgsordningen var, at der kunne opnås forlig (enighed/overvejende enighed) i 2/3 af sagerne, og at 1/3 af sagerne ville resultere i afgørelse (uenighed).

Forligsprocenten, opgjort som andelen af tværfaglige møder vedrørende ændrings-/ophævelses-/afslagssager, der ender i fuld enighed og overvejende enighed, kan opgøres for 2007 og 2008. Figuren nedenfor viser, at der i 2007 er opnået forlig i 69 % af disse sager og i 2008 i 68 % af sagerne. Det indikerer, at forsøgsordningen har skabt de forventede resultater. Resultatet om, at flest mulige møder fører til indgåelse af aftale/midlertidige prøveordninger mellem forældrene, er således nået.

Figur 5-4: Forligsprocenten, målt som andelen af tværfaglige møder vedrørende ændrings-/ophævelses-/afslagssager, der resulterer i fuld enighed/overvejende enighed og uenighed/afgørelse i 2007 og 2008

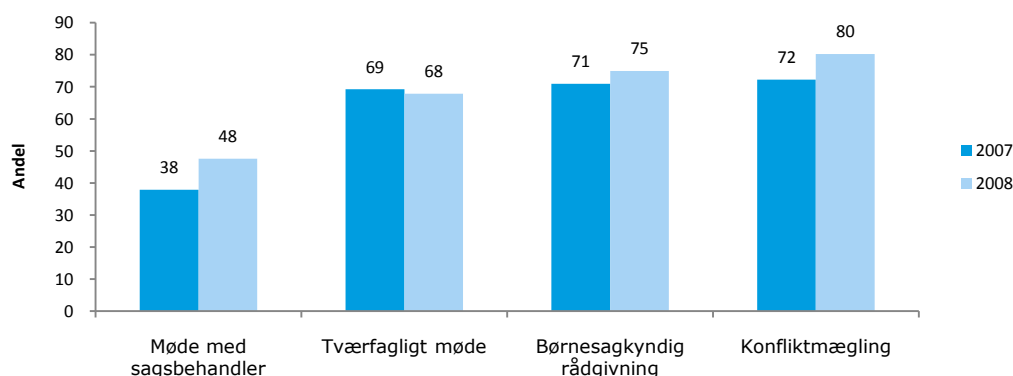

Sammenlignes forligsprocenten i tværfaglige samværmøder med forligsprocenten i sager, der er løst af sagsbehandler alene, sagsbehandler suppleret med børnesagkyndig rådgivning og sagsbehandler suppleret af konfliktmægling, viser analysen, at der er stor forskel på mødernes udfald.

Antallet af sager, som ender i fuld enighed/overvejende enighed, er markant højere ved de tværfaglige møder end i sager, der er løst af sagsbehandler alene. Som nævnt ovenfor er forligsprocenten for de tværfaglige møder 69 % i 2007 og 68 % i 2008. Til sammenligning er forligsprocenten for møder alene med en sagsbehandler i 2007 på 38 % og i 2008 på 48 %.

⁵ Opgørelsesmetoden i 2005 betyder, at det ikke kan lade sig gøre at opgøre forligsprocenten, målt som andelen af sager, der ender i fuld enighed/overvejende enighed.

Figur 5-5: Forligsprocenten, målt som andelen af ændrings-/ophævelses-/afslagssager, der resulterer i fuld enighed/overvejende enighed i 2007 og 2008

Den høje forligsprocent for tværfaglige møder er interessant, fordi sager, der visiteres til et tværfagligt mødetypisk er højkonfliktsager. Det kan således konkluderes, at de tværfaglige møder i højkonfliktsager er virkningsfyldte over for målgruppen sammenlignet med andre tilbud i statsforvaltningen.

5.2 Viden om regler og forståelse for afgørelsen

Det fremgår af forandringsteorien, at et forventet resultat af de tværfaglige møder er, at forældrene i det tværfaglige møde opnår en *basal juridisk viden* om reglerne på samværsområdet. Dette er en forudsætning for, at forældrene accepterer og respekterer aftaler og afgørelser. Denne basale juridiske viden skal sikre, at forældrene får *kendskab til kriterier for afgørelser*, således at *afgørelsen fremstår forståelig og meningsfuld for forældrene*.

De kvalitative interview med både medarbejdere og forældre viser, at de tværfaglige møder skaber resultater i forhold til, at forældrene får viden om de juridiske muligheder og oplever afgørelsen som meningsfuld. Det er især mødernes tværfaglige karakter, der understøtter disse resultater, i kraft af at medarbejderne laver en klar rolle- og ansvarsfordeling. Denne rollefordeling virker troværdig på forældrene, fordi medarbejderne udtaler sig ud fra deres faglige baggrunde og således får sagen bedre belyst. Den børnesagkyndige er sagkyndig i forhold til børn, og juristen er sagkyndig i forhold til juridiske rettigheder. Det betyder, at forældrene har tillid til, at juristen som sagsbehandler træffer en meningsfuld afgørelse, som samtidig er i overensstemmelse med den børnesagkyndiges faglige vurderinger af, hvad der er bedst for barnet i den givne sag.

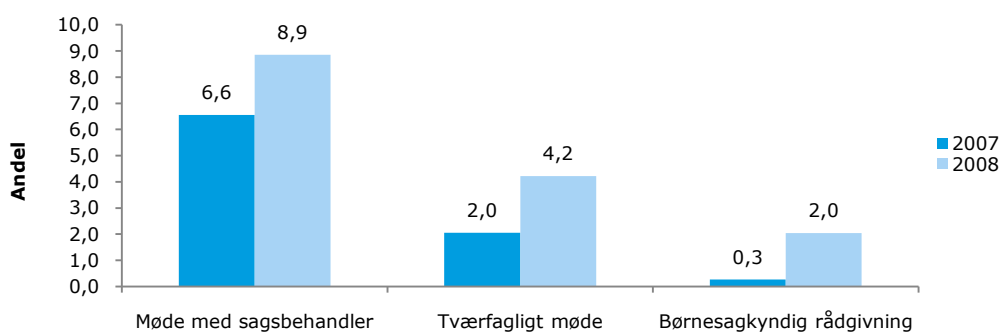
Evalueringen viser, at medarbejderne i nogle tilfælde synes det er vanskeligt at afgøre, hvor lang tid de skal bruge på at forlige frem for at træffe afgørelser i samværsagerne. Forældreinterviewene viser, at forældrene generelt set oplever, at det er rart, at de har udsigt til, at medarbejderne træffer en afgørelse. Den troværdighed, som medarbejderne udviser, ved at de juridiske og børnefaglige vurderinger varetages af den relevante fagperson, betyder, at mange af forældrene har tillid til, at juristen kan træffe en meningsfuld afgørelse. Mange af forældrene ser det som nødvendigt og for nogle betryggende, at en kompetent og – på baggrund af det tværfaglige møde – informeret jurist kan træffe afgørelse for dem, hvis deres konflikt bliver så tilspidset, at de ikke er i stand til selv at indgå en aftale.

Forældrene oplever altså, at der er sat en juridisk ramme for mødet, som giver dem basal juridisk viden og kendskab til kriterierne for juristens afgørelse og større tiltro til, at juristen på baggrund af forældrenes og den børnesagkyndiges udtalelser om barnet kan træffe en afgørelse, der er til barnets bedste. For enkelte forældre virker tilstedeværelsen af juridisk kompetence ved de tværfaglige møder i højkonfliktsager ligeledes motiverende for selv at indgå en aftale frem for at juristen træffer en afgørelse.

En indikator for, om forældrene har opnået viden om de juridiske regler og oplever afgørelsen som meningsfuld og forståelig kan desuden være andelen af klagesager i tværfaglige møder sammenholdt med andelen af klagesager i andre mødetyper, idet viden om baggrunden for afgørelsen samt en oplevelse af, at afgørelsen er meningsfuld, bør betyde færre klagesager.

Analysen af aktivitetsstatistikken viser, at den samlede mængde klager over afgørelser på baggrund af alle mødetyper i statsforvaltningerne er steget fra 3,7 % i 2007 til 4,8 % i 2008. Ser vi kun på klager vedrørende *ændring, afslag eller ophævelse* viser analysen, at der i 2007 blev klaget i 6,6 % af sagerne ved møder med sagsbehandler, mens der kun blev klaget i 2 % af sagerne ved de tværfaglige møder. I 2008 er andelen af klagesager henholdsvis 8,9 % ved møder med sagsbehandler og 4,2 % for tværfaglige møder, jævnfør nedenstående figur. Sammenholdes dette med, at der burde være tale om sager med højt konfliktniveau, kan dette indikere, at der med de tværfaglige møder skabes afgørelser, som forældrene kan acceptere.

Figur 5-6: Andelen af klagesager i forhold til ændringer/afslag/ophævelser i 2007 og 2008

Samlet set tegner aktivitetsstatistikken således et billede af, at de tværfaglige møder i højere grad end andre mødeformer bidrager til forlig mellem forældrene frem for juridisk afgørelse, og at de tværfaglige møder ligeledes udløser færre klagesager end andre mødeformer⁶. Samtidig indikerer evalueringen, at årsagerne hertil skal findes i, at forældrene gennem den tværfaglige form på mødet får forståelse for grundlaget for afgørelsen eller aftalen.

5.3 Følelse af at blive hørt og opleve succes som forældre

Det er ligeledes et mål for de tværfaglige møder, at begge *forældre føler sig hørt* af medarbejderne fra statsforvaltningen og af den anden part. Dette er medvirkende til, at forældrene får en *oplevelse af succes* som samarbejdende forældre, trods deres indbyrdes konflikt. I forlængelse heraf er det ligeledes vigtigt, at forældrene gennem mødet bliver *introduceret til nye handlemuligheder* i kontakten til hinanden og i deres indbyrdes samarbejde om barnet. Dette kan dreje sig om konkrete råd om håndtering af situationer vedrørende barnet, der kan give anledning til konflikt.

Forældreinterviewene viser entydigt, at begge parter får taletid på møderne, og at dette medvirker til, at de føler sig hørt og anerkendt og derefter bedre kan lytte til både medarbejderne og den tidligere partner. Nogle forældre oplever desuden, at det forhold, at de sikres taletid, betyder, at de får nemmere ved at fokusere på at finde løsninger, som er gode for barnet. Forældrenes følelser adskilles altså fra fakta ved, at de bliver hørt og anerkendt, og derved bliver det nemmere for forældrene at adskille egne følelsesmæssige behov fra barnets behov.

Medarbejderne har samme opfattelse og vurderer, at det ofte er meget virkningsfuldt at lade forældrene få taletid, inden medarbejderne retter fokus på barnets perspektiv. Medarbejderne beskriver desuden, at de udnytter fordelene ved at være to professionelle til stede på møderne. Det betyder, at begge forældre kan finde en medarbejder, de føler sig hørt og forstået af.

⁶ Der er ifølge Familiestyrelsen vandtætte skotter mellem tilbuddene vedr. konfliktløsning på den ene side og den juridiske sagsbehandling på den anden side. Konfliktmægling og børnesagkyndig rådgivning giver derfor ikke grundlag for en afgørelse, der kan danne grundlag for en klagesag, hvorfor det ikke er muligt at lave samme opgørelse for denne mødeform. Med forældrenes accept kan den børnesagkyndige rådgivning dog i nogle tilfælde bidrage til et afgørelsesgrundlag.

Forandringsteorien viser, at et vigtigt resultat af det tværfaglige møde er, at det får forældrene til at tænke positivt og fokusere på deres ressourcer og dermed giver dem en oplevelse af succes som forældre. Fokusgrupperne viser, at medarbejderne bestræber sig på at påvirke forældrene til at have fokus på ressourcer og succeser. Det gør medarbejderne eksempelvis ved at introducere forældrene til nye og mere konstruktive handlemuligheder, som kan hjælpe dem til gode relationer til barnet. Ligeledes arbejder medarbejderne med at få forældrene til at fortælle om de gode ting, de gør i forhold til barnet eller på at fokusere på barnet, hvorved forældrene bliver mere positive og oplever, at de kan være enige. Medarbejderne oplever, at fokus på forældrenes ressourcer og gode oplevelser med barnet betyder, at de i højere grad føler, de har succes som forældre. I stedet for at positionere sig i modsætning til hinanden oplever forældrene at være enige om de gode ting for deres barn.

Forældreinterviewene viser imidlertid, at forældrene ikke oplever, at medarbejderne giver forældrene en oplevelse af succes som forældre. Kun få af forældrene siger, at der på mødet blev talt om forældrenes ressourcer og gode oplevelser med barnet.

RMC har drøftet forældrenes manglende oplevelse af resultater med referencegruppen. Referencegruppen mener, at de urealiserede resultater kan skyldes, at der ikke er tid til at sætte fokus på forældrenes ressourcer i så høj grad, at forældrene faktisk selv bliver opmærksomme på, at det er tilfældet, fordi alle parter er fokuserede på at finde konkrete løsninger inden for den afsatte tidsramme. Det kan således konkluderes, at det ønskede resultat ikke fuldt ud realiseres, og at dette kan skyldes, at ambitionen om at tale om forældrenes ressourcer er for høj set i forhold til tidsrammerne for mødet.

5.4 Viden om og forståelse af barnet

Som beskrevet i forandringsteorien er et forventet resultat for de tværfaglige møder i samværsager, at forældrene går fra mødet med en større *viden om og forståelse af deres barn og barnets behov*. Ambitionen er således, at forældrene opnår en dybere indsigt i deres barns behov, og hvordan deres aftaler er med til at støtte barnets trivsel. Ligeledes er det ambitionen, at forældrene på et mere generelt plan opnår indsigt i, hvad børn evner at forholde sig til på forskellige alderstrin. En kritisk antagelse er, at det er væsentligt, at forældrene får en forståelse for, i hvilket omfang de bør inddrage barnet i deres indbyrdes konflikt, samt hvilke konsekvenser dette kan have for barnet.

Fokusgrupperne viser, at medarbejderne oplever, at de børnesagkyndige har stor autoritet over for forældrene i forhold til at udtale sig om barnets behov. Det skyldes, at de børnesagkyndige har et andet afsæt end juristerne for at udtale sig om, hvad der er bedst for barnet. Den faglige autoritet betyder, at forældrene lytter til, hvad den børnesagkyndige siger om barnets behov. Medarbejderne oplever, at den børnesagkyndige er meget autentisk og overbevisende i forhold til spørgsmål vedrørende barnets bedste, og at den børnesagkyndiges vurdering er med til at sikre, at barnets perspektiv kommer i centrum, så der træffes en afgørelse eller indgås en aftale, som er til barnets bedste. Juristerne er tilsvarende dygtige til at sikre rammerne for drøftelserne og kvalificerer afgørelsesgrundlaget. Ifølge medarbejderne er det gensidigheden i det tværfaglige samarbejde, som øger kvaliteten i sagsbehandlingen og medvirker til bedre og mere holdbare løsninger.

Forældreinterviewene bekræfter, at de ønskede resultater opnås. Forældrene oplever, at medarbejderne, og især den børnesagkyndige, medvirker til at holde fokus på barnets behov, og at den børnesagkyndiges rolle er at forklare, vejlede om, vurdere og holde fokus på barnets behov på baggrund af sin faglige viden. Samtidig oplever mange af forældrene, at juristen har styr på de juridiske muligheder i den enkelte sag og har overblik i mødesituationen samt har beslutningskompetence til at sikre den bedste løsning.

Af forældreinterviewene fremgår det imidlertid også, at de interviewede forældrene ikke mener, at medarbejdernes fokus på barnet har gjort forældrene *mere* opmærksomme på at finde løsninger, som er gode for barnet. Forældrene fortæller, at dette er noget, de i forvejen var meget opmærksomme på. Denne manglende resultatopnåelse har RMC ligeledes drøftet med referencegruppen. Referencegruppens vurdering er, at når forældrene ikke oplever, at de bliver mere op-

mærksomme, skyldes det medarbejdernes arbejdsmetode. Medarbejdernes tilgang til mødet er, at det er deres opgave at arbejde for, at forældrene selv finder løsninger, som medarbejderne kan tage afsæt i, og dermed bane vejen for, at forældrene selv kan finde gode løsninger. At forældrene ikke oplever, at det er tilfældet, betyder ikke, at det ikke rent faktisk kan være tilfældet.

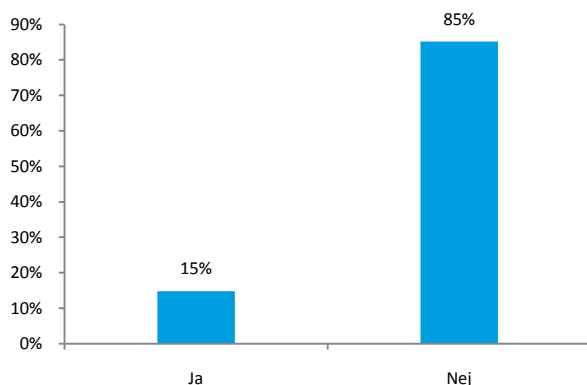
5.5 Et mere kvalificeret afgørelsesgrundlag

Forandringsteorien beskriver også, at et forventet resultat er, at der på det tværfaglige møde skabes et *mere kvalificeret afgørelsesgrundlag*.

Fokusgrupperne viser, at medarbejderne mener, at det er en klar styrke ved de tværfaglige møder i højkonfliktsager, at sagerne bliver bedre belyst end ved andre mødeformer. Det skyldes, at sagerne belyses fra både et juridisk og børnefagligt perspektiv. Dermed nås der hele vejen rundt om familieforholdet, og det betyder, at der opnås bedre løsninger. Yderligere oplever medarbejderne, at der oftere bliver indgået en aftale, og at aftaler sjældnere brydes, fordi der opnås et bedre grundlag for en aftale, hvilket understøttes af analysen af data fra aktivitetsstatistikken, jævnfør afsnit 5.1.

Af nedenstående figur ses det, at spørgeskemaundersøgelsen blandt jurister og børnesagkyndige viser, at det kun i 15 % af sagerne er besluttet, at børnene skal inddrages i sagen gennem en børnesamtale. At langt størstedelen af børnene ikke inddrages i sagen gennem en børnesamtale kan ses som udtryk for, at det med de tværfaglige møder lykkes at inddrage børnenes perspektiv i sagen uden at afholde børnesamtale, og at børnene derfor undgår direkte involvering i forældrenes konflikt.

Figur 5-7: Er det besluttet barnet/børnene inddrages i sagen gennem en børnesamtale?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009. N=366.

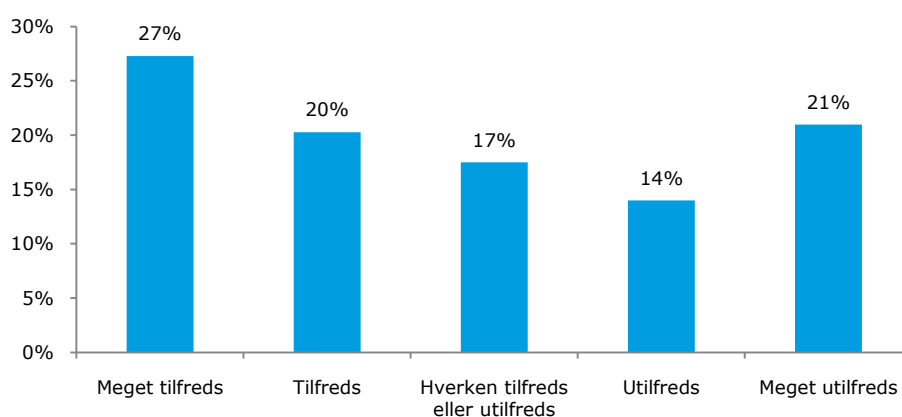
Af forældreinterviewene fremgår det desuden, at mange forældre oplever det som en lettelse, at der er truffet beslutning om samværet, og at de kan holde sig til referatet fra det tværfaglige møde, hvis der opstår nye konflikter mellem dem om samværet. Derved har de ikke lige så mange konflikter om samværet som tidligere. Forældrene vurderer desuden, at afgørelsen eller aftalen vil reducere deres konfliktniveau, fordi de kender rammerne for samværet og ikke behøver diskutere det.

Medarbejderne oplever, at juristens tilstedeværelse betyder, at møderne er fokuserede, fordi juristen er fagligt kompetent til at vurdere, hvilke emner mødet skal berøre for at kunne nå til en aftale eller afgørelse. Dermed sætter juristen rammen for drøftelserne og sikrer et bedre afgørelsesgrundlag – også i de sager, hvor der ikke nås en aftale. Forældreinterviewene bekræfter som tidligere nævnt, at forældrene synes, at der på de tværfaglige møder skabes et ordentligt grundlag for at træffe en afgørelse eller indgå en aftale. Samtidig peger fokusgruppeinterviewene som nævnt også på, at tilstedeværelsen af en børnesagkyndig på de tværfaglige møder i højkonfliktsager betyder, at forældrenes fokus flyttes fra deres juridiske rettigheder til barnets behov. Tilstedeværelsen af både en juridisk faglighed og en børnefaglighed på de tværfaglige møder i højkonfliktsager samler således centrale kompetencer, og medarbejderne oplever, at det giver flere aftaler i samværsager.

Evalueringen viser også, at rigtig mange af forældrene synes, at de på mødet kom rundt om alle relevante aspekter af samværet, og at der på mødet blev skabt et ordentligt grundlag for, at juristen kunne træffe en afgørelse. Samtidig viser forældreinterviewene, at de tværfaglige møder ligeledes skaber bedre grundlag for, at forældrene kan indgå en god aftale, i kraft af at forældrene føler sig bedre informeret både juridisk og børnefagligt, jævnfør ovenstående afsnit.

Det understøttes af interviewundersøgelsen blandt forældre. Forældrene er blevet spurgt, hvor tilfredse de har været med aftalen/afgørelsen om samvær. Analysen viser, at 64 % af forældrene er meget tilfreds/tilfreds/hverken tilfreds eller utilfreds med afgørelsen og 35 % er utilfreds eller meget utilfreds, jævnfør nedenstående figur. Det indikerer, at forældrene accepterer afgørelsen eller aftalen, fordi de synes, den er truffet på et kvalificeret grundlag.

Figur 5-8: Hvor tilfreds har du været med aftalen/afgørelsen om samvær, som blev besluttet i forbindelse med det tværfaglige møde i statsforvaltningen?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.
N=143.

Samlet set viser evalueringen således, at de tværfaglige møder opnår det ønskede resultat – at skabe et bedre afgørelsesgrundlag.

5.6 Forældrenes samarbejde og kommunikation

Et forventet resultat af de tværfaglige møder er, at der sker en reduktion i det afledte konfliktniveau mellem forældrene.

Denne del af evalueringen er baseret på anvendelsen af testredskabet Acrimony Scale, der afdækker samarbejde og kommunikation i brudte parforhold. Redskabet er udviklet af Robert Emery, ph.d., professor i psykologi og direktør for Center for Children, Families og det juridiske fakultet ved University of Virginia.

Konkret er effektmålingen blevet foretaget via udsendelse af et spørgeskema til hver af forældrene før og efter afholdelsen af det tværfaglige møde. Testredskabet består af en skala med 25 enheder, herunder demografiske data og spørgsmål vedrørende børnene og forholdet til den tidligere partner (besøgsmønstre, kommunikation, støtte og konfliktniveau). Spørgsmålene skal besvares ud fra en skala fra 1 ("sjældent") til 4 ("for det meste"). Spørgeskemaet er at finde i Bilag 2.

Testredskabet er designet således, at der udregnes en samlet gennemsnitlig score for den enkelte deltager, hvor en høj score angiver et højt konfliktniveau.

I det følgende beskrives evalueringens resultater vedrørende de tværfaglige møders betydning for forældrenes samarbejde og kommunikation. Ser man først på den overordnede udvikling for den samlede gruppe af deltagere, viser evalueringen, at deltagernes gennemsnitlige score før afholdelsen af det tværfaglige møde var 2,47. Efter mødet var den gennemsnitlige score faldet til

2,41, hvilket er ensbetydende med et fald på 0,05 point på skalaen. Der er således tale om en relativ lille ændring for gruppen som helhed.

Tabel 5-2 Deltagernes gennemsnitlige score for hhv. før og eftermåling

Gennemsnit – før	Gennemsnit - efter	Ændring
2,465	2,411	-0,053

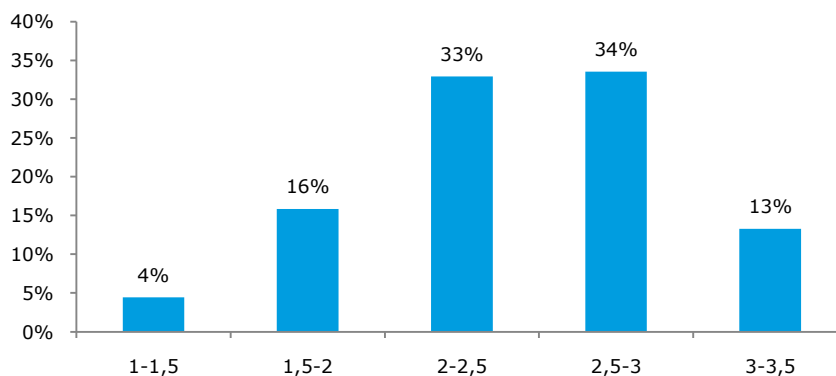
Note: Forskellen er signifikant hvor $p=0,001$

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.

N=158.

Figur 5-9 viser en fordeling over deltagernes score efter afholdelsen af det tværfaglige møde. Som det fremgår, har størstedelen af deltagerne en score på mellem 2 og 3 point på skalaen. Der er dog også mindre grupper af deltagerne, der enten har et væsentligt lavere eller højere konfliktniveau.

Figur 5-9: Deltagernes score efter afholdelsen af det tværfaglige møde

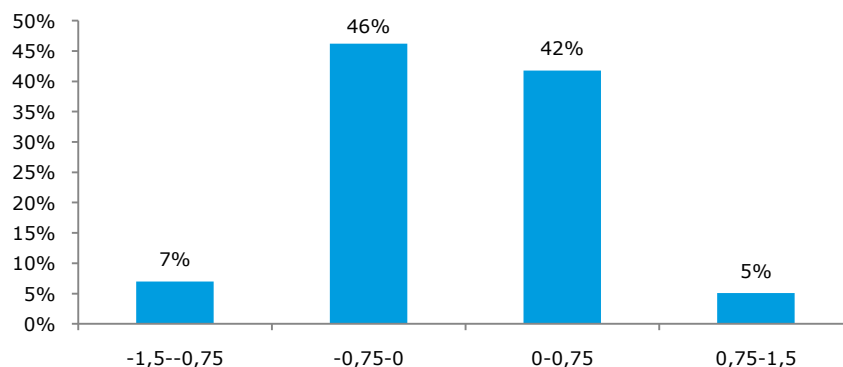
Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.

N=158.

For at få et mere præcist billede af udviklingen i forældrenes konfliktniveau er der gennemført en yderligere analyse på individniveau. Analysen er foretaget ved at udregne ændringen i deltagernes score fra 1. til 2. måling. En positiv ændring er ensbetydende med en forøgelse af konfliktniveauet, mens en negativ ændring er ensbetydende med en reduktion i konfliktniveauet.

Analysen tegner ikke noget entydigt billede. Som det fremgår af figuren nedenfor, har ca. 53 % af deltagerne oplevet et fald i den samlede score efter afholdelsen af det tværfaglige møde. Heraf har 7 % oplevet et fald på 0,75 til 1,5 point. Omvendt er der dog også en relativt stor gruppe, der har oplevet en stigning i konfliktniveauet efter afholdelsen af det tværfaglige møde. 42 % har således oplevet en stigning på 0 til 0,75 point, mens 5 % har oplevet en stigning på 0,75 til 1,5 point på skalaen.

Figur 5-10: Ændring i konfliktniveauet mellem 1. og 2. måling

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.

N=158.

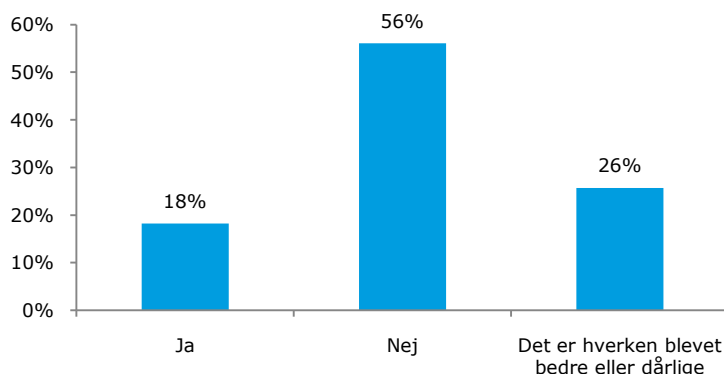
En yderligere analyse af forældrenes besvarelse af de 25 spørgsmål viser, at en række spørgsmål skiller sig ud ved at der sker større positive eller negative ændringer. For det første er der en gruppe spørgsmål, hvor der sker en positiv udvikling og hermed en reduktion i konfliktniveauet. Disse spørgsmål er centreret om deltagerens samarbejde med den tidligere partner fx om børnebidrag skaber problemer mellem forældrene, eller om deltagerne har fundet sig til rette med at de er gået fra hinanden.

Samtidig er der også en række spørgsmål hvor en større andel af deltagerne oplever en negativ udvikling fra før til eftermålingen, hvilket bidrager til en forøgelse af konfliktniveau. Disse spørgsmål omhandler forældreskabet fx om deltagerne diskuterer foran barnet, eller siger ting til barnet om den tidligere partner, som han/hun ikke bryder sig om. Dette er overraskende, idet det tværfaglige møde har til formål at styrke fokus på barnets trivsel. I evalueringens øvrige datamateriale synes der ikke at være belæg for, at de tværfaglige møder skulle have en negativ effekt på forældreskabet. Det er derfor sandsynligt at den negative udvikling skyldes, at forældrene er blevet mere bevidste om, hvilke konsekvenser deres adfærd har i forhold til barnet, og derfor i højere grad bliver opmærksomme på disse episoder.

I spørgeskemaundersøgelsen er forældrene endvidere blevet spurgt til deres egen vurdering af, om samarbejdet med den tidligere partner er blevet forbedret efter afholdelsen af det tværfaglige møde.

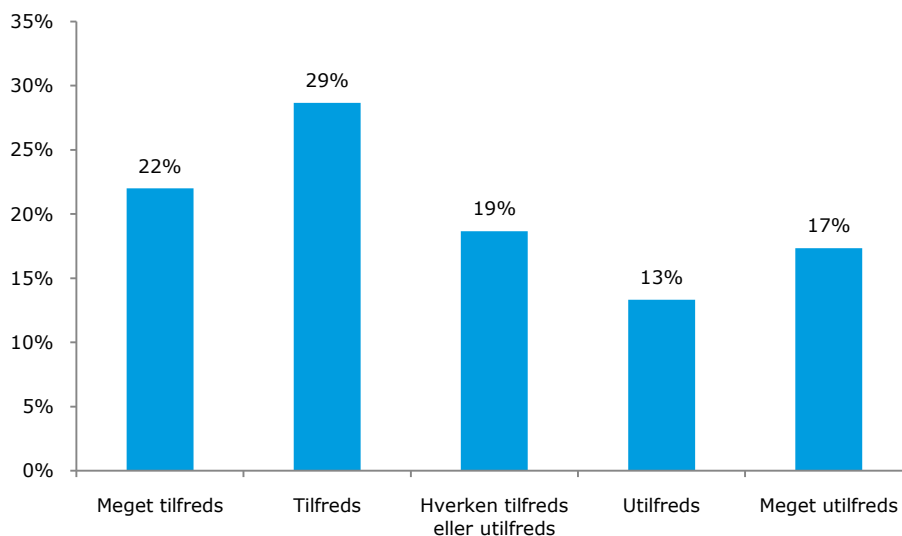
Det ses af Figur 5-11, at dette ifølge 18 % af forældrene er tilfældet, mens størstedelen af forældrene ikke oplever, at mødet har medvirket til et bedre samarbejde.

Figur 5-11: Synes du, at du og din tidligere partner er blevet bedre til at samarbejde om jeres barn/børn efter mødet?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.
N=148.

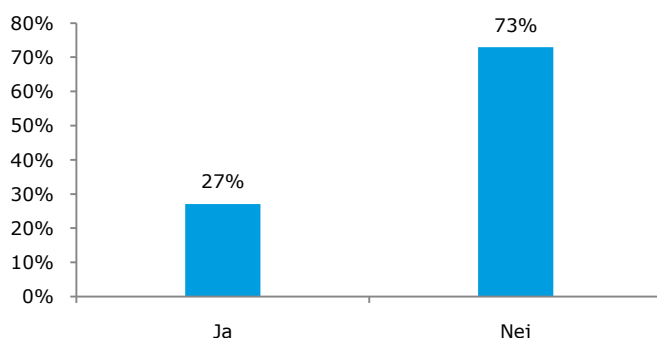
I spørgeskemaundersøgelsen er forældrene blevet spurgt til deres tilfredshed med det tværfaglige møde i statsforvaltningen. Som det fremgår af Figur 5-12 nedenfor, er der en overvægt af tilfredse forældre. 51 % af forældrene svarer således, at de er tilfredse eller meget tilfredse med selve det tværfaglige møde, mens 30 % omvendt svarer, at de er utilfredse eller meget utilfredse.

Figur 5-12: Hvor tilfreds har du været med *selve* det tværfaglige møde i statsforvaltningen?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.
N=150.

En yderligere analyse viser, at der er god overensstemmelse mellem hhv. ændringen i forældrenes konfliktniveau og forældrenes egen vurdering af udbytte og tilfredshed med mødet. Der er således en klar tendens til, at forældre der er tilfredse med det tværfaglige møde også har oplevet en reduktion i konfliktniveauet. Forældre, der er meget tilfredse, oplever således en gennemsnitlig reduktion i konfliktniveauet på 0,20 point, mens forældre der er meget utilfredse, oplever en gennemsnitlig forøgelse af konfliktniveauet på 0,07 point. Ligeledes gør det sig gældende, at forældre, der oplever at være blevet bedre til at samarbejde med deres tidligere partner også oplever en reduktion i konfliktniveauet. Forældre der har svaret ja til at samarbejdet er forbedret har gennemsnitlig oplevet en reduktion i konfliktniveauet på 0,53 point, mens forældre, der har svaret nej, har oplevet en stigning i konfliktniveauet på 0,12 point.

Som en sidste indikation på mødets langsigtede virkninger er det tværfaglige team blevet bedt angive, om det ud fra en professionel vurdering kan forventes, at parret har nået frem til en endelig aftale/afgørelse. Det fremgår af Figur 5-13, at hovedparten (73 %) vurderer, at afholdelsen af det tværfaglige møde ikke har været tilstrækkelig til at nå frem til en endelig aftale/afgørelse.

Figur 5-13: Ud fra en professionel vurdering er det da din vurdering, at parret har nået frem til en endelig aftale/afgørelse?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009.
N=365.

Samlet set viser evalueringen, at hovedparten af de deltagende forældre ikke har oplevet en væsentlig reduktion i deres indbyrdes konfliktniveau. Denne tendens gør sig gældende på tværs af hhv. forældrenes egen vurdering, vurderinger fra det tværfaglige team samt de beregnede effektmål fra Acrimony Scale. Evalueringen dokumenterer dog samtidig, at der er en mindre gruppe forældre, der har oplevet en forbedring af deres indbyrdes samarbejds- og kommunikationsmønstre.

Det skal bemærkes, at disse resultater skal ses i lyset af, at det tværfaglige møde som udgangspunkt er et enkelt møde, og at man derfor kan stille spørgsmålstegn ved antagelsen om, at det tværfaglige møde alene kan foranledige en væsentlig reduktion i forældrenes konfliktniveau.

5.7 Afledte virkninger af de tværfaglige møder

I forbindelse med evalueringen af forsøgsprojektet har Familiestyrelsen anmodet Rambøll om at foretage en perspektivering af forsøgsprojektets virkninger med fokus på, om der er analytisk og forskningsmæssigt belæg for, at forsøgsprojektet kan have afledte virkninger i forhold til aflastningen af andre offentlige tilbud til samme målgruppe. Det skal understreges, at denne perspektivering er foretaget som en tillægsopgave inden for rammerne af den samlede evaluering, og at der derfor ikke har været mulighed for at foretage en udtømmende litteraturgennemgang, ligesom der heller ikke har været mulighed for at indsamle registerdata eller anden eksisterende dokumentation, der kan tegne et mere solidt billede af de afledte effekter.

Den bærende antagelse om den direkte effekt af de tværfaglige møder er, at mødet medvirker til, at der skabes stabile rammer for barnet, at forældrenes konfliktniveau reduceres, og at barnet får mulighed for tilknytning til begge forældre, og at disse forhold samlet set skaber øget trivsel for barnet.

En række meta-analyser og forskningsresultater om sammenhængen mellem skilsmisse, forældrekonflikter og børns trivsel viser, at selve skilsmissen for størstedelen af børnenes vedkommende ikke har negative langtidsvirkninger i forhold til børnenes psykiske trivsel og udvikling. Den danske og internationale forskning inden for området viser, at det i højere grad er forældrenes indbyrdes konfliktåndelse, der har betydning for børnenes trivsel og udvikling, end det er effektueringen af en skilsmisse⁷. I forhold til samværsager viser tidligere undersøgelser også, at der er en direkte sammenhæng mellem forældrenes indstilling til samværet og børnenes trivsel, således at konflikter om samværet og forældrenes utilfredshed med samværet påvirker børnenes trivsel negativt⁸. Der synes således at være forskningsmæssigt belæg for antagelsen om, at hvis de tværfaglige møder bidrager til stabile rammer for barnet, så forældrenes konfliktniveau reduceres, og barnet får mulighed for tilknytning til begge forældre, så bidrager det til øget trivsel hos børnene.

Den bærende antagelse om den afledte effekt i forhold til aflastning af andre offentlige tilbud til samme målgruppe er, at de tilvejebragte effekter i form af mere stabile rammer, muligheden for tilknytning til begge forældre og øget trivsel for børnene betyder, at barnet og forældrene får mindre behov for støtte fra andre offentlige aktører. Forskning viser her, at samværskonflikter mellem forældre kan betyde, at barnet udvikler forskellige personlige og sociale problemer, fx udadreagerende adfærd (primært drenge), indadreagerende adfærd (primært piger), dårligere skolepræstationer og problemer i forhold til håndtering af relationer til venner og familie⁹. Hertil kommer, at forældrene oftere vil opleve sygdomsmeldinger og lignende som følge af en vedholdende samværskonflikt, og derfor i højere grad vil være marginaliseret fra arbejdsmarkedet. Hvis konflikterne mellem forældrene om samværet ikke løses, er der således øget risiko for, at barnet udvikler forskellige personlige og sociale problemer, som kan betyde, at barnet får øget behov for støtte fx i relation til skolegang.

Her skal der dog rettes opmærksomhed mod, at tidligere undersøgelser og forskning på området også viser, at der også er forhold i skilsmissebørnenes opvækstvilkår forud for skilsmissen, som udgør belastningsfaktorer for børnene og familierne og derfor kan udløse støtte fra andre offentlige aktører. Tidligere undersøgelser fra bl.a. Socialforskningsinstituttet viser, at skilsmissebørn fortsat oftere kommer fra familier med få socioøkonomiske ressourcer end børn i intakte familier,

⁷ Heide Ottesen, M (2004): Samvær og børns trivsel, SFI og Rudolph Schaffer, H. (1998): Beslutninger om børn. Psykologiske spørgsmål og svar", Hans Reitzels Forlag

⁸ Heide Ottesen, M (2004): Samvær og børns trivsel

⁹ Carr (1999): The handbook of Child and Adolescent Clinical Psychology – A Contextual Approach, og Rudolph Shaffer, H. (1998): Beslutninger om børn. Psykologiske spørgsmål og svar", Hans Reitzels Forlag

og at forældrene oftere er marginaliserede i forhold til arbejdsmarkedet¹⁰. Herudover er målgruppen for selve forsøgsprojektet også afgrænset ved at kunne have sociale problemer ud over samværskonflikten i form af fx misbrug eller psykiske lidelser og dermed i større risiko for også at være marginaliseret fra arbejdsmarkedet.

Samlet set viser perspektiveringen, at der er forskningsmæssigt belæg for, at mere stabile rammer for samværet, mulighed for kontakt til begge forældre og et reduceret konfliktniveau medfører øget trivsel for børnene, og at dette betyder, at der er mindre behov for at iværksætte støtte til familierne. Evalueringen viser at de tværfaglige møder i særlig grad bidrager til en forbedring af de to første af disse faktorer, mens det afledte konfliktniveau mellem forældrene kun reduceres for en mindre del af forældrene.

Dog viser perspektiveringen også at baggrunden for barnets og forældrenes støttebehov ikke udelukkende skal findes i forældrenes samværskonflikter, men også i de samlede opvækstvilkår – eller de socio-økonomiske forhold – i familien, således at støttebehovet hidrører fra en kombination af social udsathed og forældrenes samværskonflikter. Der er tale om en dobbelt belastning af børnene i målgruppen for forsøgsprojektet, dels fra samværskonflikten mellem forældrene og dels fra sociale og socioøkonomiske belastningsfaktorer. Og det tværfaglige møde kan her udelukkende antages at bidrage til en reduktion af det støttebehov, som hidrører fra forældrenes samværskonflikt.

¹⁰ Heide Ottesen, M (2004): Samvær og børns trivsel, SFI

6. METODENS BETYDNING FOR REALISERINGEN AF MÅLSÆTNINGERNE

En central del af evalueringen er at belyse, hvordan metoden i de tværfaglige samværs møder har medvirket til realiseringen af de umiddelbare resultater og de mere langsigtede virkninger, samt hvilke forhold vedrørende metodens anvendelse der virker fremmende eller hæmmende for målopfyldelsen.

Afsnittet bygger på de beskrivelser af erfaringerne med metoden og effekterne, der er fremkommet gennem interviews med forsøgsordningens referencegruppe, fokusgrupper med juridiske sagsbehandlere og børnesagkyndige samt telefoninterviews med forældre, der har medvirket i et tværfagligt møde. De kvalitative data suppleres løbende med viden fra spørgeskemaundersøgelserne blandt forældre og medarbejdere.

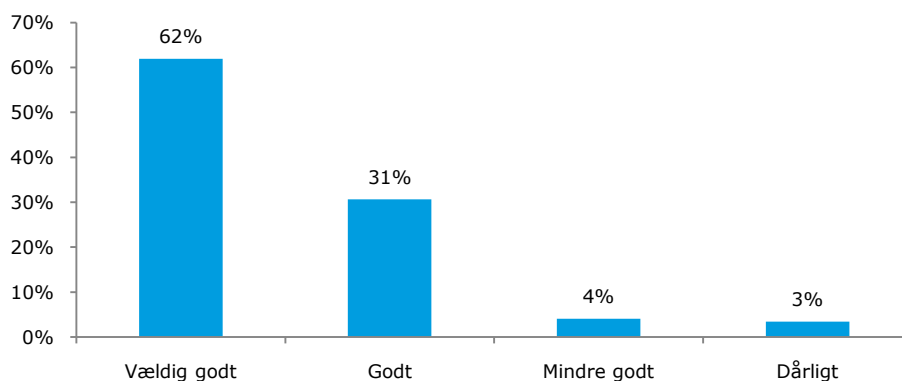
6.1 Brugen af tværfagligheden

En af de bærende antagelser i de tværfaglige møder er, at tværfagligheden medvirker til, at forældrene får øget forståelse for barnets situation og behov, introduktion til andre handlemuligheder, og at forældrene får forståelse for afgørelsesgrundlaget. Ligeledes er det en antagelse, at tværfagligheden medvirker til, at der i statsforvaltninger bliver skabt et mere kvalificeret afgørelsesgrundlag til gavn for barnet.

Evalueringen viser, at det er oplevelsen blandt både medarbejdere og forældre, at tværfagligheden giver bedre afgørelser og aftaler i forhold til barnet, som følge af at både juridiske og børnefaglige aspekter medtænkes. Den tværfaglige mødestil skaber større kvalitet i rådgivningen, fordi der opnås synergi mellem den juridiske og børnefaglige rådgivning, og der dermed etableres et bedre grundlag for, at der skabes realistiske og holdbare løsninger, som tilgodeser barnets behov. Det medvirker samtidig til, at forældrene bliver mere tilfredse med sagsbehandlingen, som følge af, at de har større forståelse for, hvorfor afgørelsen eller aftalen er hensigtsmæssig.

Det fremgår også af spørgeskemaundersøgelsen blandt forældre, at forældrene mener, at tværfagligheden er central. Det ses af nedenstående graf, at 93 % af forældrene synes godt eller vældig godt om, at der både var en juridisk sagsbehandler og en børnesagkyndig med på det tværfaglige møde.

Figur 6-1: Hvad synes du om, at der var både en juridisk sagsbehandler og en børnesagkyndig med til det tværfaglige møde i statsforvaltningen?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.
N=147.

Ser man nærmere på, hvilke forhold der virker fremmende eller hæmmende på effekten af tværfagligheden i møderne, er de centrale forudsætninger, at de respektive medarbejders faglige

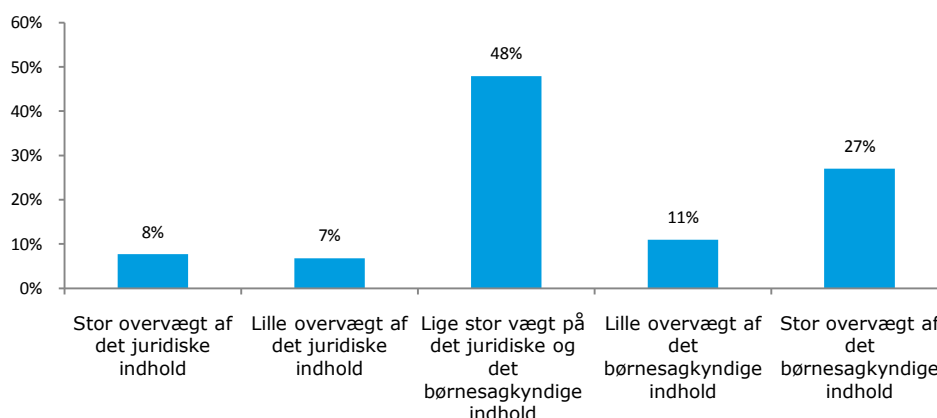
ekspertise udnyttes, at der er et godt indbyrdes samarbejde, og at der er en klar rollefordeling i mødet.

Faglig ekspertise

Evalueringen viser her, at forældrene generelt oplever medarbejderne som eksperter på hver deres faglige område, hvilket giver forældrene tryghed for, at sagen bliver håndteret ordentligt. Samtidig nævner flere forældre, at medarbejderne har forskellige roller på mødet, hvor juristen holder overblikket, og den børnesagkyndige sikrer, at forældrene forstår, hvorfor visse løsninger er bedre for barnet end andre. Forældrene oplever, at tilstedeværelsen af to medarbejdere øger kvaliteten i sagsbehandlingen, fordi sagen oplyses bedre.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt jurister og børnesagkyndige viser, at relativt mange af medarbejderne mener, at der er stor overvægt af det børnesagkyndige indhold. Dette skal ses i lyset af, at medarbejderne formentlig sammenligner med statsforvaltningernes tidligere møder i samværssager, hvor kun juristen medvirkede. Dette forklarer formentlig, hvorfor medarbejderne oplever, at det børnesagkyndige indhold fylder meget på møderne. Samtidig kan det have en betydning, at mange jurister er yngre på feltet end de børnesagkyndige, som derfor kan komme til at styre møderne mere.

Figur 6-2: Hvordan har vægten mellem det juridiske og det børnesagkyndige indhold af mødet efter din vurdering fordelt sig?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009. N=365.

Indbyrdes samarbejde

Evalueringen viser, at medarbejderne oplever, at mødestilen ved de tværfaglige møder i højkonfliktsager giver gode samarbejdsrelationer, og at medarbejderne kan aflaste hinanden i vanskelige situationer. Juristerne oplever, at de får færre nederlag, fordi den tværfaglige mødestil resulterer i flere aftaler eller et mere kvalificeret afgørelsesgrundlag. De gode samarbejdsrelationer opstår også i kraft af, at de tværfaglige møder i højkonfliktsager giver en mulighed for at sparre, evaluere og få løbende kompetenceudvikling og supervision medarbejderne imellem.

Den samlede vurdering er, at det tværfaglige samarbejde opleves som et ligeværdigt samarbejde, hvor begge fagpersoner føler et ansvar for at få et godt møde, og hvor medarbejderne har respekt for hinandens fagligheder. Denne respekt viser sig også ved, at medarbejderne giver udtryk for, at kollegernes kompetencer er afgørende for mødeformens effekt.

Italesættelse af forskellighed

Fokusgrupperne viser, at et yderligere resultat af tværfagligheden er, at den indbyrdes refleksion i teamet har en positiv effekt på forældrenes samarbejdsrelationer. Når medarbejderne fungerer som reflekterende teams og i mødesituationen åbent diskuterer deres tanker og overvejelser om løsninger på konflikten, betyder det, at forældrene hører medarbejdernes dialog og overvejelser, og dermed oplever, hvordan man kan udvise respekt for andre synspunkter. Medarbejderne oplever, at metoden gør dem til rollemodeller for en konstruktiv dialog, fordi de illustrerer, at de

kan diskutere og være uenige og alligevel nå frem til løsninger. Medarbejderne oplever, at det medvirker til, at flere forældre bliver tilbøjelige til at indgå en aftale.

6.2 Brugen af mødets fokus på barnet

Samlet set viser evalueringen, at medarbejdere i alle statsforvaltninger er meget tilfredse med de tværfaglige møder i højkonfliktsager og mener, at en af de tværfaglige møders helt klare forcer er, at de styrker fokus på barnets behov og derved forbedrer forældresamarbejdet.

Medarbejdere og forældre mener samstemmende, at det med de tværfaglige møder er lykkedes at sætte fokus på barnets behov og ikke kun på forældrenes konflikt. Mødets tværfaglige karakter understøtter medarbejdernes mulighed for at øge fokus på barnet i kraft af, at det virker mere troværdigt på forældrene, når juristen udtaler sig om juridiske forhold, mens den børnesagkyndige håndterer det børnefaglige.

Fastholdelse af fokus på barnet

Fokusgrupper og interviews med medarbejdere viser, at det generelt er oplevelsen, at de børnesagkyndige har succes med at fastholde fokus på barnet og sammen med juristen fokusere den børnesagkyndige viden til den aktuelle sag. Oplevelsen er, at den børnesagkyndige får forældrene til at sætte barnets behov i centrum frem for forældrenes egne behov. Når medarbejderne lykkes med at få beskrevet det enkelte barn og dets behov, er det medvirkende til, at forældrenes fokus fjernes fra, hvad man juridisk kan have ret til og i stedet rette fokus på hvad der er til barnets bedste.

6.3 Brugen af mødets struktur

Evalueringen viser, at mødets struktur har betydning for effekten af de tværfaglige møder i højkonfliktsager. Klar mødestyring, taletid til begge forældre, en respektfuld omgangstone og aktiv brug af pauser kan medvirke til at skabe holdbare aftaler eller afgørelser, som forældrene i højere grad tager ansvar for og respekterer.

Evalueringen viser, at selve mødernes struktur også har en betydning for effekten, men væsentlig mindre end de andre dimensioner. Medarbejderne benytter sig af klar mødestyring og giver taletid til begge forældre, og når begge forældre får taletid, føler de sig hørt og anerkendt og kan derefter bedre lytte til både medarbejderne og den tidligere partner og fokusere på at finde løsninger, som er gode for barnet.

Klar mødestyring og taletid

Fokusgrupperne viser, at medarbejderne benytter teknikker i forhold til at skabe klar mødestyring og give taletid til begge forældre. At der deltager to medarbejdere i mødet vurderes at være vigtigt for selve mødestyringen. Forældreinterviewene viser, at forældrene oplever de tværfaglige møder som styret gennem tydelig og professionel mødeledelse.

Fastlæggelse af regler for mødet

Medarbejderne fortæller, at de på de tværfaglige møder skaber en respektfuld omgangstone ved fra starten af mødet at indgå aftale med forældrene om omgangstonen for mødet. Helt konkret aftaler de, at forældrene skal overholde visse regler i omgangstonen såsom at tale ordentligt og ikke afbryde hinanden. Medarbejderne vurderer, at denne aftale sætter en ramme for mødet og fungerer konfliktreducerende, fordi medarbejderne kan henvise til aftalen, hvis tingene spidser til. Aftalen gør det ligeledes muligt at bevæge sig væk fra unødvendige diskussioner og komme tilbage på sporet.

Af forældreinterviewene fremgår det dog, at meget få forældre oplever, at medarbejderne fra starten af mødet indgik aftale med forældrene om regler for omgangstonen på mødet, ligesom forældrene ikke mener, det ville have været nødvendigt med en sådan aftale fra starten. Forældrene fortæller, at omgangstonen på mødet var ordentlig, og at medarbejderne tog styring undervejs, hvis forældrene afbrød hinanden eller ikke talte pænt til hinanden. Dette skyldes formentlig, at medarbejderne er opmærksomme på rammesætningen af mødet, men at forældrene først oplever rammerne, når reglerne i forhold til ordentlig kommunikation overtrædes, og juristen eller den børnesagkyndige gør forældrene opmærksom på, hvordan de gerne vil have, der tales på mødet. Medarbejderne giver således selv udtryk for, at de arbejder via "eksemplets

magt", således at den måde, hvorpå medarbejderne agerer under mødet, afspejler, hvordan de ønsker, at omgangstonen skal være. Dermed kan den respektfulde omgangstone give forældrene redskaber til at forbedre deres omgangstone og reducere konfliktniveauet.

Brug af pauser og timeouts

Fokusgrupper og interview med medarbejdere viser endvidere, at brugen af pauser og timeout har positiv betydning for både medarbejdere og forældre, idet begge aktører af forskellige grunde kan have behov for pauser. Pauser og timeouts giver medarbejderne mulighed for at evaluere og lægge strategi for den videre proces under mødet. Pauserne bliver eksempelvis brugt til at diskutere mødets gang, undgå at medarbejderne stirrer sig blinde på en problemstilling, eller at de arbejder i hver sin retning. Endvidere giver det mulighed for at få luft for frustrationer og overvejelser. Pauser og timeout bruges også taktisk til at give forældrene mulighed for at køle af. I nogle tilfælde kommer forældrene tilbage fra en pause med en løsning på konflikten. Det er ligeledes oplevelsen, at det kan være hensigtsmæssigt at holde pause, hvis forældrene er tæt på at nå til enighed, fordi de dermed kan få mere ejerskab for beslutningen. Pauserne har derfor i nogle tilfælde den effekt, at de medvirker til, at der skabes mere holdbare og realistiske aftaler, som er i overensstemmelse med forældrenes ressourcer og barnets behov, og som forældrene tager ansvar for og respekterer.

6.4 Betydningen af mødets forberedelse

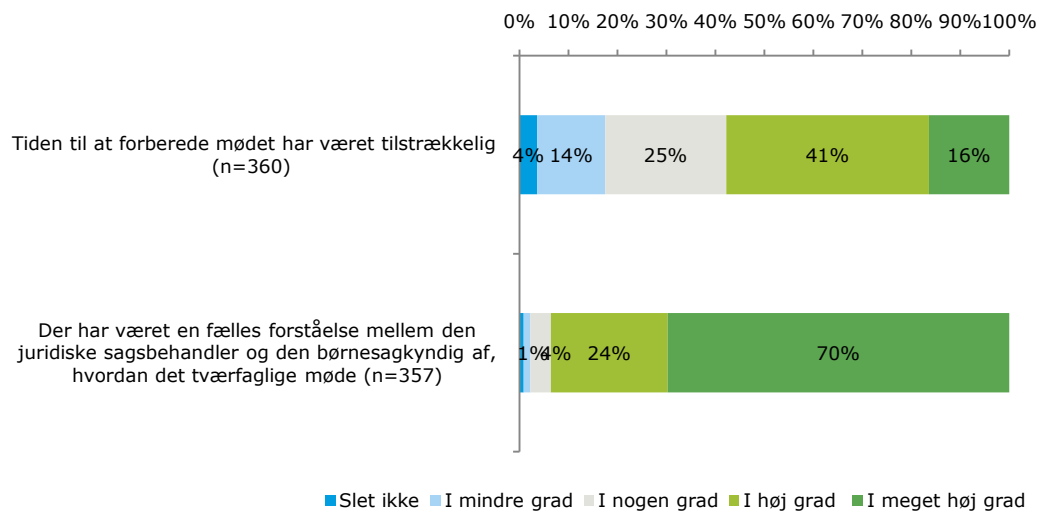
En god gennemførelse af det tværfaglige møde, hvor alle tre dimensioner i mødet bliver bragt i spil, stiller krav om en fælles forståelse blandt medarbejderne om, hvordan mødet skal tilrettelægges og gennemføres. Her viser spørgeskemaundersøgelsen blandt jurister og børnesagkyndige viser også, at 94 % af medarbejderne oplever, at der i høj grad eller meget høj grad har været en fælles forståelse mellem den juridiske sagsbehandler og den børnesagkyndige af, hvordan det tværfaglige møde skal tilrettelægges og gennemføres.

Evalueringen viser, at medarbejderne har gode erfaringer med at afholde indledende møder mellem jurist og børnesagkyndig. Denne fælles forberedelse bruges til at lægge strategi for mødet og skabe en fælles forståelse af sagen og tvisterne i konflikten. Evalueringen viser, at medarbejdere i alle statsforvaltninger finder det vigtigt for det tværfaglige mødes effekt, at der er tid til at afholde et indledende møde. Den generelle vurdering er, at et møde tager mellem 5 og 15 minutter afhængigt af:

- Sagens konfliktniveau, hvilket bl.a. indikeres af, hvor længe en sag har kørt, eller hvor mange frustrerede mails og breve forældrene har sendt
- Hvor godt medarbejderne, der skal holde de tværfaglige møder, kender hinanden, eller hvor stor erfaring de har med tværfaglige møder i højkonfliktsager
- Sagens oplysningsgrad, såsom oplysninger fra læger og andre relevante aktører.

Evalueringen viser samtidig, at praksis i forhold til afholdelse af de indledende møder varierer statsforvaltningerne imellem. I nogle statsforvaltninger oplever medarbejderne, at de indledende møder er indlagt som en del af arbejdsprocesserne, mens medarbejderne i andre statsforvaltninger ikke oplever samme ledelsesfokus på forberedelsestiden. I disse statsforvaltninger er det således op til den enkelte medarbejders egen praksis, hvorvidt der afholdes indledende møder.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt jurister og børnesagkyndige viser, at 57 % af medarbejderne i høj grad eller meget høj grad mener, at tiden til at forberede mødet har været tilstrækkelig, mens kun 18 % mener, at tiden i mindre grad eller slet ikke har været tilstrækkelig. Medarbejderne er altså overvejende tilfredse med forberedelsestidens længde.

Figur 6-3: I hvilken grad vurderer du, at...

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009.

BILAG 1

EVALUERINGENS METODISKE GRUNDLAG

Rambøll Management Consulting har tilrettelagt et evalueringsdesign, som belyser følgende perspektiver:

- Hvorvidt forsøget med tværfaglige møder i højkonfliktsager i statsforvaltningerne bidrager til de forventede resultater og effekter i forhold til forældrene og barnet?
- Hvorvidt de tværfaglige møder i højkonfliktsager er virkningsfyldte sammenlignet med andre tilbud i statsforvaltningen?
- Hvilken betydning den anvendte metode har for resultaterne og effekterne?

Evalueringen kombinerer en effektevaluering, baseret på tidsserieanalyser og en virkningsevaluering, hvor hypoteser om sammenhænge mellem implementering, metode og effekt systematisk afprøves.

Effektevalueringen afdækker, i hvilken grad de ønskede effekter er realiseret. I forbindelse med effektevalueringen er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre med sager med højt konfliktniveau, der er indkaldt til et tværfagligt møde i en af de fem statsforvaltninger. Forældrene har besvaret et spørgeskema før det tværfaglige møde samt to måneder efter. Derudover har det tværfaglige team også besvaret et spørgeskema, hvor de vurderer effekten af mødet.

Virkningsevalueringen har fokus på at tilvejebringe dokumentation om, hvordan de tværfaglige møder i højkonfliktsager virker. Første led i virkningsevalueringen har været at opstille hypoteser om virkningen af de tværfaglige møder i højkonfliktsager. Hypoteserne er opstillet på baggrund af et litteraturstudie og interviews med referencegruppen og er blevet kvalificeret i eksplorative interviews med følgegruppemedlemmer i hver af de fem statsforvaltninger. I hvert interview deltog en jurist og en børnesagkyndig. Efterfølgende er hypoteserne blevet testet gennem to fokusgruppeinterviews med jurister og børnesagkyndige fra statsforvaltninger i region Hovedstaden, Sjælland, Syddanmark og Midtjylland, der arbejder med tværfaglige møder for målgruppen. Hypoteserne er også blevet testet gennem 17 individuelle kvalitative interviews med forældre¹¹, der har deltaget i tværfaglige møder i højkonfliktsager.

Som supplement til disse data har Rambøll Management Consulting inddraget den aktivitetsstatistik, som statsforvaltningerne rapporterer til Indenrigs- og Socialministeriet. Aktivitetsstatistikken giver mulighed for at analysere både udviklingen i anvendelsen af de forskellige mødeformer og udviklingen i resultaterne (forligsprocenterne og klagerne) for hver aktivitet. I samarbejde med Familiestyrelsen er det besluttet at inddrage data fra 2005, 2007 og 2008.

Samlet bygger evalueringen på følgende datagrundlag:

- Analyse af aktivitetstal fra Indenrigs- og Socialministeriet om statsforvaltningernes aktiviteter
- Interviews med projektets referencegruppe. Der er gennemført et interview i hver statsforvaltning, hvor der deltog en børnesagkyndig og en jurist
- To fokusgruppeinterviews med deltagelse af en børnesagkyndig og en jurist fra fire ud af de fem statsforvaltninger
- Forandringsteoriworkshop med projektets referencegruppe
- 17 interviews med forældre, der har deltaget i et tværfagligt møde i statsforvaltningen i enten region Hovedstaden eller Syddanmark.

¹¹ Der er planlagt og aftalt i alt 20 individuelle interview og gennemført i alt 17 interview, da tre forældre sprang fra i sidste øjeblik. RMC vurderer, at det metodiske grundlag ikke er påvirket negativt heraf, da metodeforskningen viser, at der gennem de kvalitative interviews opnås et mætningspunkt, hvor yderligere interviews ikke tilføjer ekstra værdi. Det er RMC's vurdering, at dette mætningspunkt er nået i denne undersøgelse.

- 3 spørgeskemaundersøgelser blandt hhv.
 - Forældre (før): 584 besvarelser
 - Forældre (efter): 158 besvarelser
 - Jurister og børnesagkyndige: 366 besvarelser

Nedenfor er angivet en oversigt over sammenhængen mellem undersøgelsesspørgsmål og datakilder. Evalueringsnormen angiver, hvilke vurderingskriterier der anvendes i forhold til de enkelte analyser.

Tabel B-1: Oversigt over sammenhæng mellem undersøgelsesspørgsmål og datakilder

		Evalueringsnorm			Datakilder	
					Midtvejs-evaluering	
			2 x spørgeskema til forældre	Spørgeskema til tværfagligt team	Interviews med forældre	Interviews med tværfaglige teams Aktivitetsstatistik
1. Effektevaluering						
1. a. Undersøgelse af forældrenes konfliktniveau	Undersøgelse af ændringer i forældrenes konfliktniveau over tid		X	X		
1.b. Undersøgelse af resultaterne af de tværfaglige møder	Undersøgelse af mødernes umiddelbare resultater			(X)		X
	Sammenligning med resultater fra andre tilbud					X
2. Virknings-evaluering	Undersøgelse af, hvordan lineære og kontekstuelle forhold indvirker på resultater og effekter/virkninger af de tværfaglige møder i højkonfliktsager (med udgangspunkt i hypoteserne)		(X)	(X)	X	X

Det er forudsat, at der i evalueringen af forsøgsordningen medgår dokumentation af følgende forhold:

1. Måling af forligsprocenten i de tværfaglige møder, der er omfattet af forsøgsordningen – det forventes, at der kan opnås forlig (enighed/ overvejende enighed) i 2/3 af sagerne, og at 1/3 af sagerne resulterer i afgørelse.
2. Forligsresultaterne i forsøgsordningen sammenlignes med forligsresultaterne i tilsvarende sager løst af: sagsbehandler alene, sagsbehandler suppleret med børnesagkyndig rådgivning, sagsbehandler suppleret med konfliktmægling.
3. I hvilket omfang anvendes der opfølgende møder?
4. I hvilket omfang inddrages børnene direkte i sagens behandling?
5. Indikatorer for metodepåvirkning fra den tværfaglige behandling af sager om vedvarende højkonflikt til en ikke-tværfaglig behandling af sager om førstegangsfastsættelse af sam-

vær, målt som en eventuel stigning af aftalefrekvensen i sager om førstegangsfastsættelse af samvær.

6. Antallet af gennemførte tværfaglige møder, der er omfattet af forsøgsordningen – der gennemføres i alt 1800 møder, fordelt med 550 i 2007 og 625 i 2008 og i 2009

Disse punkter afdækkes som en del af undersøgelsen af resultaterne af de tværfaglige møder.

Evalueringspunkter 1 og 2 tager udgangspunkt i alle sager, registreret i statsforvaltningen som aktiviteter under forældreansvarslovens § 21, stk. 4, ændring/ophævelse (og tilsvarende bestemmelser i tidligere lovgivning). Vedvarende højkonfliktsager, der er visiteret til tværfagligt møde efter forsøgsordningen, registreres særskilt i statsforvaltningen som aktivitet under § 21, stk. 4, ændring/ophævelse, tværfagligt møde (og tilsvarende bestemmelser i tidligere lovgivning).

Evalueringspunkter 3 og 4 afdækkes gennem den iværksatte spørgeskemaundersøgelse til forældre og medarbejdere i sager, omfattet af forsøgsordningen. Dette behandles i slutevalueringen

Evalueringspunkt 5 tager udgangspunkt i alle sager, registreret i statsforvaltningen som aktiviteter under forældreansvarslovens § 21, stk. 1, førstegangsfastsættelse af samvær (og tilsvarende bestemmelser i tidligere lovgivning). En styrket indsats i statsforvaltningerne vanskeligste samværsager forventes at have en positiv metodepåvirkning over for statsforvaltningens førstegangssager – målt som en forventet stigning over år på aftalefrekvensen i førstegangssagerne.

Evalueringspunkt 5 er imidlertid fastsat på det tidspunkt, hvor alene beslutning om en børnesagkyndig indsats i forsøgsordningens højkonfliktsager foreligger.

En metodepåvirkning som resultat af forsøgsordningen set i forhold til gruppen af flere og lettere sager om førstegangsfastsættelse er imidlertid udvandet betydeligt ved iværksættelse af den forstærkede børnesagkyndige indsats efter lov om en fælles indgang og af forældreansvarsloven.

Evalueringspunkt 6 er en optælling af alle sager, registreret i statsforvaltningen som aktiviteter under forældreansvarslovens § 21, stk. 4, ændring/ophævelse (og tilsvarende bestemmelser i tidligere lovgivning) i 2007, 2008 og 2009.

1. Databehandling af aktivitetsstatistik

Da der er ændret registreringsmetode gennem perioden, er data fra 2005, 2007 før den nye forældreansvarslov og data fra sidste kvartal af 2007 samt 2008 efter den nye forældreansvarslov ikke direkte sammenlignelige. Derfor har det været nødvendigt at "oversætte" paragrafferne fra de tre lovgivningsperioder. Data fra 2005 opgøres ikke på aktiviteter, som data fra de to øvrige perioder og kan derfor ikke indgå i sammenligninger af aktiviteterne. Da der i 2005 udelukkende blev registreret, om sagerne førte til fuld enighed eller ej, giver det også en række begrænsninger i de sammenligninger, der kan foretages.

1.1. Der sket følgende bearbejdning af data fra 2008

Alt, hvad der vedrører §§ 20, 21, stk. 3, 29 og 30, er udtaget, så fokus udelukkende er på § 21, stk. 1 førstegangsfastsættelse og § 21, stk. 4 ændring/ophævelse samt § 39 afvisning af samvær.

Sagerne fra "skriftligt grundlag" og "samvær afledt af FM-sag" er sammenlagt med "møde sagsbehandler".

§ 39 afvisning af samvær er lagt sammen med "møde med sagsbehandler" § 21, stk. 4 og medtaget i de figurer, der viser det overordnede billede af aktiviteterne. § 39 er lig med afvisningssager. I 2008 er afvisningssager lig med kode 11544. I 2007 er afvisningssager indeholdt i § 17, stk. 2, koder med endetal 3. Og i 2005 er afvisningssager lig med koderne 134013, dvs. endetal 3.

Da der ønskes en afdækning af, hvorvidt de tværfaglige møder i højkonfliktsager giver en højere enighedsgrad, fokuseres der udelukkende på kode 1, 2 og 3 og disse totaler. Dvs. i stedet for en total af samtlige 8 koder, summeres kode 1+2+3, og andelen beregnes fra denne total.

1.2. Der er sket følgende bearbejdning af data fra 2007

Alt, hvad der vedrører §§ 26 og 27, er udtaget, så fokus udelukkende er på § 17, stk. 1 førstegangsfastsættelse, § 17, stk. 2 ændring og § 17, stk. 3 afslag/ophævelse.

I 4. kvartal 2007 er der registreret koder, relateret til både lov om forældremyndighed og samvær og til forældreansvarsloven. Forældreansvarsloven træder i kraft 01-10-2007. For nogle ansøgninger er ansøgningsdato før 01-10 imidlertid afgørende for registreringsmetoden."

I sammenligningen mellem data fra før og efter forældreansvarslovens indførelse er § 17, stk. 2 ændring og § 17, stk. 3 afslag/ophævelse lagt sammen, så det bliver sammenligneligt med § 21, stk. 4 ændring/ophævelse efter forældreansvarsloven. I lovgivningen fra 2007 er afvisningssager indeholdt i § 17, stk. 2, koder med endetal 3, mens afvisningssager i lovgivningen for 2008 er i § 39.

Da der ønskes en afdækning af, hvorvidt de tværfaglige møder i højkonfliktsager giver en højere enighedsgrad, fokuseres der også her udelukkende på kode 1, 2 og 3 og disse totaler. Dvs. i stedet for en total af samtlige 8 koder, summeres kode 1+2+3, og andelen beregnes fra denne total.

§ 39 afvisning af samvær er lagt sammen med "møde med sagsbehandler" § 21, stk. 4 og medtaget i de figurer, der viser det overordnede billede af aktiviteterne. § 39 er lig med afvisningssager. I 2008 er afvisningssager lig med kode 11544. I 2007 er afvisningssager indeholdt i § 17, stk. 2, koder med endetal 3. Og i 2005 er afvisningssager lig med koderne 134013, dvs. endetal 3.

1.3. Der er sket følgende bearbejdning af data fra 2005

Alt, der vedrører midlertidigt samvær, 13402 og 13404, samt koderne med endetal 9 (andet), er udtaget.

I sammenligningerne med data fra 2007 og 2008 sammenlignes der med 2005-koderne svarende til hhv. 'Fuld enighed' og 'Overvejende enighed/uenighed'. I 2005 er førstegangsfastsættelse lig med kode 134011 (fuld enighed) + 134014 (overvejende enighed/uenighed). Afslag/ophævelse er lig 134015 (fuld enighed) + 134012 og 134016 (overvejende enighed/uenighed). Ændringer er lig med 134017 (fuld enighed), 134018 (overvejende enighed/uenighed) og 134013 (afvisning).

2. Indsamling og beregning af effektdata

I forbindelse med forandringsteoriworkshopen og interviews med følgegruppemedlemmer, blev der gjort opmærksom på visse særlige forhold, som Rambøll Management Consulting må tage hensyn til i evalueringen.

En af de centrale udfordringer drejer sig om i praksis at identificere den præcise målgruppe for forsøgsordningen, der skal indgå i dataindsamlingen. De tværfaglige møder er iværksat på en forsøgsbevilling i perioden 2005-2009, og midlerne er rettet mod en styrket indsats over for de tunge, tilbagevendende og højkonfliktuelle samværsager. I den mellemliggende periode har forældreansvarsloven dog ført til en bredere brug af tværfaglige møder i statsforvaltningerne. I evalueringen er udelukkende fokus på de sager med tværfaglige møder, som hører ind under forsøgsbevillingen. Der er altså ikke fokus på alle sager med tværfaglige møder, men udelukkende tværfaglige møder i tunge, højkonfliktuelle samværsager.

Evalueringsens målgruppe skal således skilles ud fra Forældreansvarslovens bredere målgruppe, blandt andet i forhold til udvælgelse af forældre, der skal deltage i før- og eftermålingen i effekt-

evalueringen, og i forhold til at sikre et validt datagrundlag i de statistiske analyser af data fra aktivitetsstatistikken.

2.1. Indsamling af effektdata

Dataindsamlingen består af tre spørgeskemaundersøgelser:

- Førmåling blandt forældre
- Eftermåling blandt forældre
- Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige

I forbindelse med effektevalueringen har forældrene forud for det tværfaglige møde udfyldt et spørgeskema, som belyser forældrenes indbyrdes konfliktniveau og -håndtering samt deres samarbejde om børnene på det givne tidspunkt.

For at sikre, at den rigtige målgruppe indgår i evalueringen, har Rambøll Management foretaget en grundig præsentation af evalueringen og målgruppe til de ansatte i statsforvaltningerne, der står for visitation til og/eller afholdelse af tværfaglige møder. Dette er konkret gjort ved opstartsmøder, der er afholdt i alle de deltagende statsforvaltninger.

Udsendelsen af spørgeskemaet er sket sammen med mødeindkaldelse til det tværfaglige møde. Foruden spørgeskemaet indeholder brevet et introduktionsbrev, der i let forståeligt sprog informerede om evalueringen. Heri blev det endvidere understreget, at spørgeskemaet ikke videregives til statsforvaltningen og dermed ikke vil få nogen indflydelse på det tværfaglige møde eller sagen generelt. Deltagerne har herefter afleveret skemaet i den tilhørende konvolut i receptionen umiddelbart inden det tværfaglige møde.

Spørgeskemaet i førmålingen indeholdt følgende temaer:

- Baggrundsoplysninger om forældrene
- 25 spørgsmål fra Acrimony Scale, der tester forældrenes konfliktniveau

3 måneder efter afholdelsen af det tværfaglige møde modtager forældrene et opfølgende skema via e-mail, som gør det muligt at måle udviklingen i deres konfliktniveau og samarbejdsrelation. Spørgeskemaet i eftermålingen indeholdt følgende temaer:

- 25 spørgsmål fra Acrimony Scale, der tester forældrenes konfliktniveau
- Forældrenes vurdering og tilfredshed med forløbet og udbyttet af det tværfaglige møde

Udover dataindsamlingen blandt forældrene er der også sendt et elektronisk skema til det tværfaglige team i forbindelse med de enkelte tværfaglige møder. Spørgeskemaet har afdækket følgende temaer:

- Faktuel beskrivelse af forløbet
- En professionel vurdering af forløbets tilrettelæggelse og gennemførelse
- En professionel vurdering af forældrenes kommunikation og samarbejde
- En professionel vurdering af forældrenes forståelse af barnets behov
- En professionel vurdering af resultaterne af mødet
- En beskrivelse af det forventede fortsatte forløb.

Som det fremgår af nedenstående oversigt er der indsamlet 584 besvarelser fra forældre ved førmålingen. Ved eftermålingen er indsamlet 158 besvarelser, og der har således været et relativt stort frafald. Det er Rambøll Managements Consultings erfaring, at det er et forventeligt frafald ved evalueringer af denne type. Dette skyldes flere forhold. For det første er der tale om en tung målgruppe, for hvem det at udfylde et spørgeskema kan være uvant. For det andet er der tale om en sårbar situation, hvor mange andre forhold kræver deltagernes opmærksomhed.

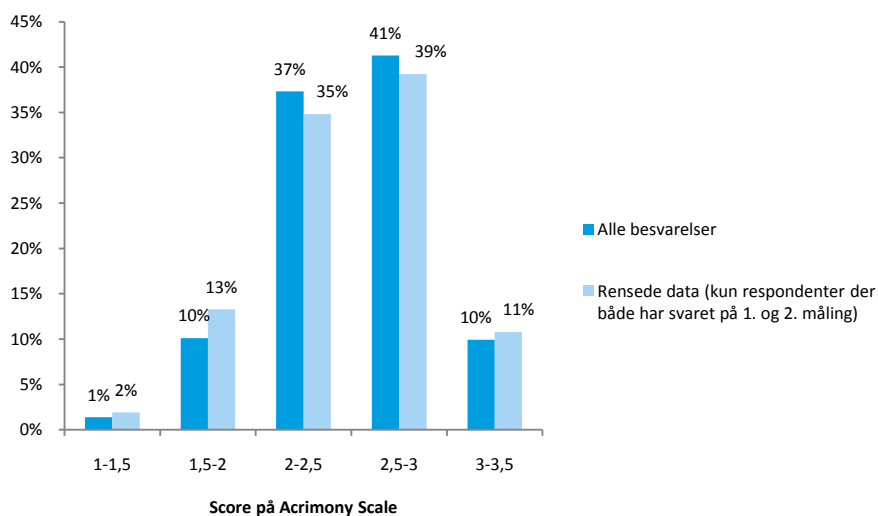
Tabel B-2 Oversigt over evalueringens datagrundlag

Dataindsamling	Antal besvarelser	Svarprocent
Førmåling blandt forældre	584	39,7%
Eftermåling blandt forældre	158	10,7%
Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige	366	49,7%

Note: Der er udleveret i alt 1472 skemaer i 736 sager til forældre i løbet af undersøgelsesperioden. Jurist og børnesagkyndig udfylder et skema i de sager, hvor en eller begge forældre har besvaret og hvor der er afholdt møde.

For at kontrollere om der er systematiske skævheder mellem de personer, der har besvaret hhv. før- og eftermålingen, er der foretaget en frafaldsanalyse. Analysen er gennemført ved at sammenligne, om der ved førmålingen er systematiske forskelle på konfliktniveauet mellem de 584 personer, der har besvaret førmålingen, og de 158 personer, der både har besvaret før- og eftermålingen.

Som det fremgår af figur B-2, er der tale om marginale forskelle mellem de to grupper, og der vurderes derfor ikke at være tale om systematiske skævheder i data.

Figur B-2: Forskelle i konfliktniveau mellem alle besvarelser (584 personer) ved førmålingen og de respondenter, der både har svaret på før og eftermåling (158 personer).

For en mere detaljeret beskrivelse af Acrimony Scale henvises til Bilag 2.

BILAG 2

ACRIMONY SCALE

Effektmålingen er baseret på anvendelsen af testredskabet Acrimony Scale, der afdækker samarbejde og kommunikation mellem forældrene. Redskabet er udviklet af Robert Emery, der er ph.d., professor i psykologi og direktør for Center for Children, Families og det juridiske fakultet ved University of Virginia.

Testredskabet består af en skala med 25 enheder, herunder spørgsmål vedrørende børnene og forholdet til den tidligere partner (besøgsmønstre, kommunikation, støtte og konfliktniveau). Spørgsmålene skal besvares ud fra en skala fra 1 ("sjældent") til 4 ("meget ofte"). Nedenfor er vist en oversigt over de enkelte spørgsmål på skalaen.

Testredskabet er designet således, at der udregnes en samlet gennemsnitlig score for den enkelte deltager, hvor en høj score angiver et højt konfliktniveau. For at undgå bias i besvarelsen af spørgeskemaet er en række spørgsmål formuleret således, at en høj værdi er ensbetydende med et lavt konfliktniveau. Det drejer sig om følgende spørgsmål:

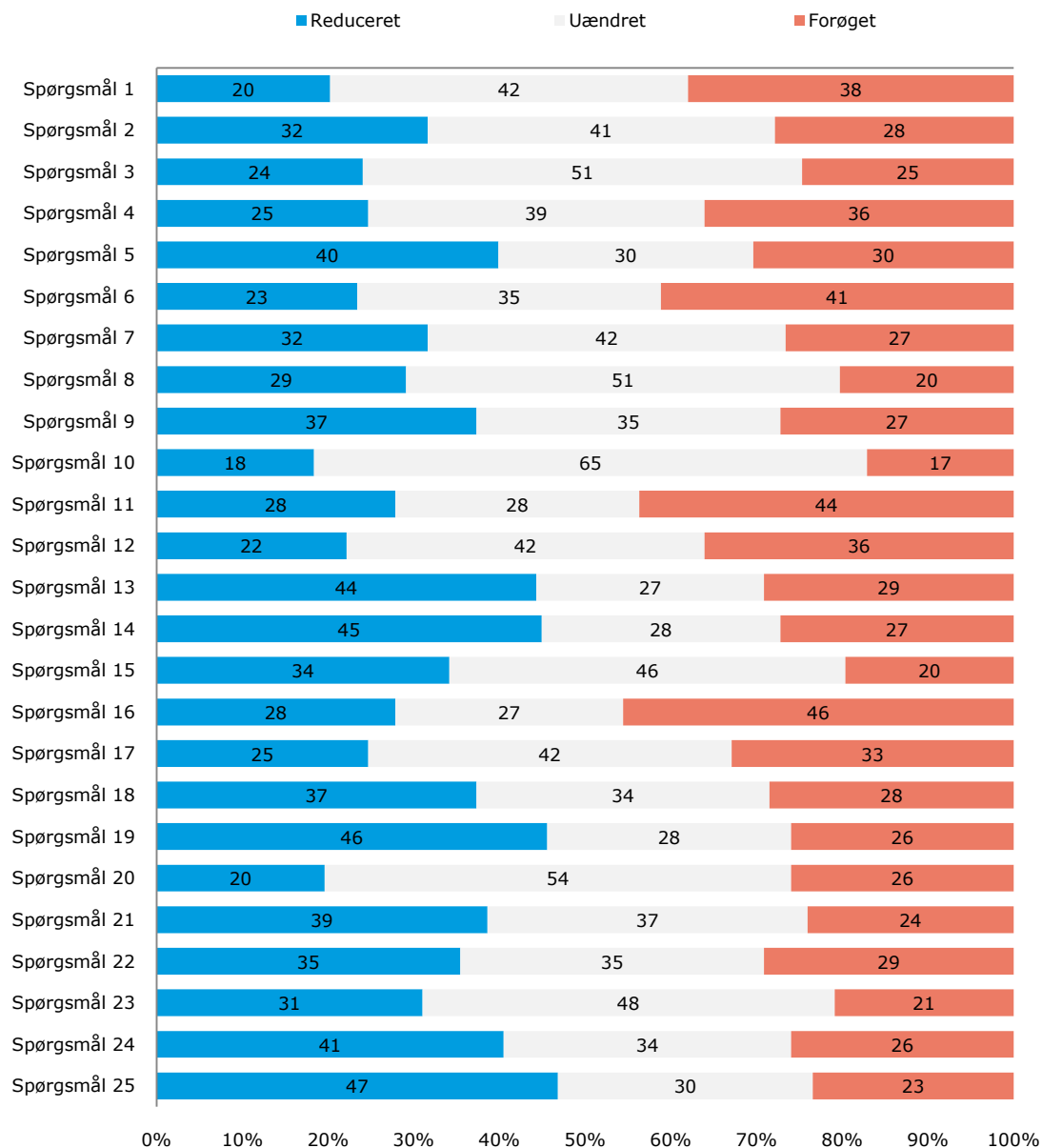
- 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 20, 21, 24, 25

I databehandlingen er disse spørgsmål blevet omkodet (4=1; 3=2; 2=3; 1=4). Herefter er den gennemsnitlige score for hver enkelt deltager udregnet ved hhv. førmåling og eftermåling. Til sidst er ændringen fra førmålingen til eftermålingen udregnet.

Figur B-3: Acrimony Scale

		Aldrig/ Sjæl- dent	Af og til	Ofte	Meget ofte	Ikke rele- vant
1.	Hvor ofte er din indstilling til din tidligere partner positiv og venskabelig?	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Hvor ofte synes du, at jeres barn/børn har en glad og positiv indstilling til din tidligere partner?	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Opstår der problemer mellem dig og din tidligere partner på grund af gaver til barnet/børnene?	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Skaber jeres barns/børns samvær med din tidligere partner problemer mellem dig og din tidligere partner?	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Synes du, at du og din tidligere partner snakker venskabeligt sammen?	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Synes du, at din tidligere partner er en god forælder?	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Er <u>du</u> tilfreds med fordelingen af tid, hvor barnet/børnene er hos henholdsvis dig og din tidligere partner?	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Tror du, at <u>din tidligere partner</u> er tilfreds med fordelingen af tid, hvor barnet/børnene er hos henholdsvis dig og ham/hende?	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Er du og din tidligere partner enige om, hvordan jeres barn/børn skal opdrages?	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Oplever du flere problemer hos jeres barn/børn, når din tidligere partner lige har haft barnet/børnene?	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Diskuterer du og din tidligere partner ting, som I er uenige om, mens barnet/børnene hører det?	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Holder jeres barn/børn med den ene af jer, hvis du og din tidligere partner er uenige om noget?	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Synes du, at børnebidrag er noget, der skaber problemer mellem dig og din tidligere partner?	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Synes du, at jeres barn/børn er vrede og afvisende i forhold til din tidligere partner?	☐	☐	☐	☐	☐
15.	Synes du, at din tidligere partner siger ting <u>om dig</u> til jeres barn/børn, som du ikke bryder dig om, at han/hun siger?	☐	☐	☐	☐	☐
16.	Siger du ting til jeres barn/børn <u>om din tidligere partner</u> , som han/hun ikke bryder sig om, at du siger?	☐	☐	☐	☐	☐
17.	Hvor ofte kommer du og din tidligere partner op at skændes?	☐	☐	☐	☐	☐
18.	Hvor ofte er <u>du</u> vred og negativt indstillet over for din tidligere partner?	☐	☐	☐	☐	☐
19.	Synes du, at <u>din tidligere partner</u> er vred og negativt indstillet over for dig?	☐	☐	☐	☐	☐
20.	Kan du tale med din tidligere partner om problemer med barnet/børnene?	☐	☐	☐	☐	☐
21.	Synes du, at du og din partner er gode til at håndtere, at I er gået fra hinanden?	☐	☐	☐	☐	☐
22.	Er det en svær situation, når du og din tidligere partner afleverer eller henter barnet/børnene hos hinanden?	☐	☐	☐	☐	☐
23.	Synes du, at din tidligere partner prøver at overtale jeres barn/børn til at være mere hos ham/hende?	☐	☐	☐	☐	☐
24.	Har du fundet dig til rette med, at du og din tidligere partner er gået fra hinanden?	☐	☐	☐	☐	☐
25.	Tror du, at din tidligere partner har fundet sig til rette med, at I er gået fra hinanden?	☐	☐	☐	☐	☐

Figur B-4: Forældrenes udvikling i konfliktniveau fra før til eftermåling for de enkelte spørgsmål i Acronymy Scale (andel af forældrene der hhv. har oplevet et reduceret, uændret eller forøget konfliktniveau)

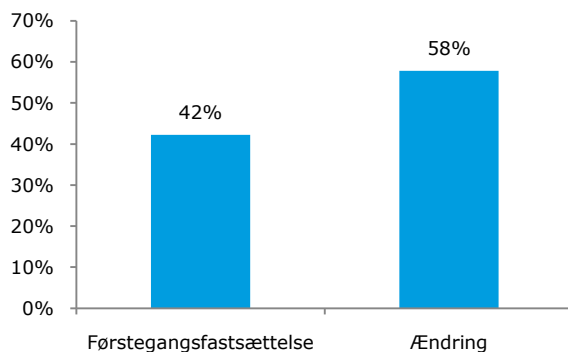

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, 2009.
N=158.

BILAG 3

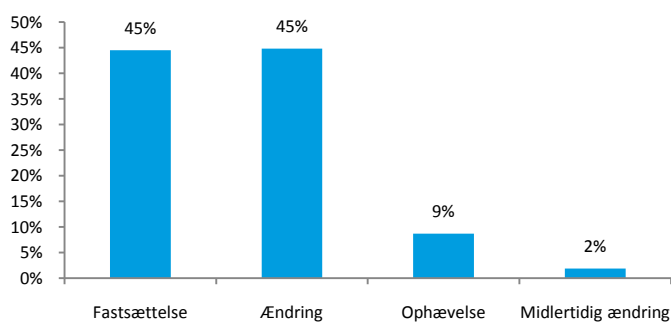
ØVRIGE RESULTATER FRA DATAINDSAMLINGEN

Figur B-5: Sagstype

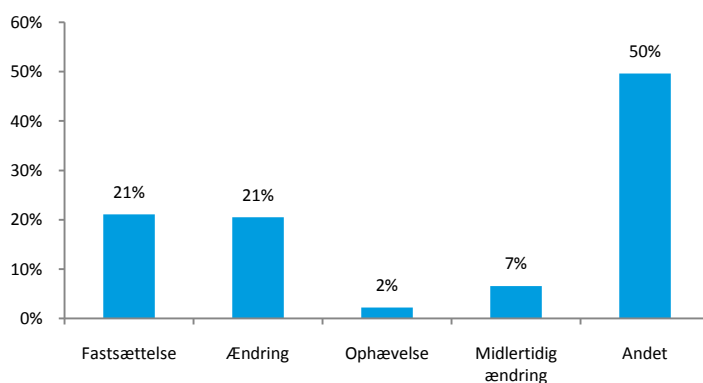
Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009. N=367.

Figur B-6: Hvad søges der om?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009. N=366.

Figur B-7: Hvilke ændringer er der foretaget vedrørende samvær?

Kilde: Rambøll, Spørgeskemaundersøgelse blandt jurister og børnesagkyndige, 2009. N=365.